

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Παγκόσμιες Προκλήσεις και Συστήματα Αναλύσεων»

Η ανάπτυξη της Αφρικής ως νέου δρώντα στην παγκόσμια οικονομία Η ιδιαίτερη περίπτωση ανάπτυξης της Νοτίου Αφρικής

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία Ειδίκευσης
«Διοικητική της διακινδύνευσης στην παγκόσμια πολιτική»

Ανδρέας Πλατής

Τριμελής επιτροπή:
Επίκουρος Καθηγητής Σ. Πετρόπουλος (ε)
Επίκουρος Καθηγητής Ε. Φακιολάς
Αναπληρωτής Καθηγητής Ν. Κουτσούκης

(ε) – Επιβλέπων/ουσα

Τελική έκδοση

Κόρινθος, 2022

UNIVERSITY OF THE PELOPONNESE
SCHOOL OF SOCIAL & POLITICAL SCIENCES
DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE & INTERNATIONAL RELATIONS

MASTER'S PROGRAMME IN
"GLOBAL RISKS AND ANALYTICS"

The rise of Africa as a new global economy actor The peculiar case of South Africa's rise

*Master's dissertation specializing in
"Risk management in global politics"*

Andreas Platis

Committee:
Assistant Professor S. Petropoulos (s)
Assistant Professor E. Fakiolas
Associate Professor N. Koutsoukis

(s) – Supervisor

Final version

Corinth, Greece, 2022

Φύλλο αξιολόγησης

Η διπλωματική εργασία με τίτλο «Η ανάδυση της Αφρικής ως νέου δρώντα στην παγκόσμια οικονομία» του Ανδρέα Πλατή αξιολογήθηκε από την τριμελή επιτροπή, τόσο ως προς την ποιότητα του κειμένου, όσο και ως προς την ποιότητα της προφορικής παρουσίασης και υπεράσπισης της διπλωματικής εργασίας ενώπιον ακροατηρίου.

Η διαδικασία αξιολόγησης της διπλωματικής εργασίας ολοκληρώθηκε την/...../2022 με γενική επίδοση:

Καλώς

Λίαν Καλώς

Άριστα

Τα μέλη της τριμελούς επιτροπής:

1. Επίκουρος Καθηγητής Σ. Πετρόπουλος (ε)
2. Επίκουρος Καθηγητής Ε. Φακιολάς
3. Αναπληρωτής Καθηγητής Ν. Κουτσούκης

Abstract

The following dissertation has been conducted after having researched into the existing situation in the sub system of Sub-Saharan Africa (SSA) and the factors that contribute to Africa as a whole claiming its place in the worlds' chess board as a new global player, using the example of the rise of South Africa. Firstly, there will be an introduction about the parties involved in the African continent and we will define what an emergence is and how it works according to researchers. The main actors will be the Sub-Saharan Africa (SSA), the African Union (AU), the South Africa and BRICS. Also, in the introduction we will refer to how China interacts with the SSA countries and acts in the African continent. Secondly, we will turn our focus exclusively on South Africa, with a chronology trying to pinpoint how the international relations of the state were before and after the Apartheid fell especially within the sub systems' international organizations, such as Southern African Development Community (SADC) and BRICS. The case study will focus mainly on the rise of the state of South Africa, both in terms of the SSA region and the worlds global system. Also we will research on the bilateral international relations of South Africa and China and this partnership of paradoxes.

Keywords: South Africa, Sub Saharan Africa - SSA, African Union - AU, BRICS, Africa, Multilateral world system

Περίληψη

Η ακόλουθη διατριβή διεξήχθη αφού ερευνήθηκε η υπάρχουσα κατάσταση στο υποσύστημα της Υποσαχάριας Αφρικής (SSA) και οι παράγοντες που συμβάλλουν στην Αφρική στο σύνολό της να διεκδικεί μια θέση στην παγκόσμια σκακιέρα ως νέος παγκόσμιος δρών, χρησιμοποιώντας το παράδειγμα της ανόδου της Νότιας Αφρικής. Πρώτον, θα γίνει μια εισαγωγή για τα μέρη που συμμετέχουν στην αφρικανική ήπειρο και θα δώσουμε τον ορισμό της ανάδυσης και πώς λειτουργεί αυτή σύμφωνα με τους ερευνητές. Οι βασικοί παράγοντες θα είναι η Υποσαχάρια Αφρική (SSA), η Αφρικανική Ένωση (AU), η Νότια Αφρική και η ομάδα BRICS. Επιπλέον, στην εισαγωγή θα αναφερθούμε στον τρόπο με τον οποίο η Κίνα αλληλεπιδρά με τις χώρες της SSA και πως δρα στην αφρικανική ήπειρο. Δεύτερον, θα στρέψουμε την προσοχή μας αποκλειστικά στη Νότια Αφρική, με μια ιστορική αναδρομή που θα αφορά τις διεθνείς σχέσεις του κράτους πριν και μετά την πτώση του Απαρτχάιντ και ειδικά τη δράση του νοτιοαφρικανικού κράτους στους διεθνείς οργανισμούς των οποίων μετέχει, όπως την Κοινότητα για την ανάπτυξη της Μεσημβρινής Αφρικής (SADC) και τις BRICS. Η μελέτη περίπτωσης θα επικεντρωθεί κυρίως στην άνοδο του κράτους της Νότιας Αφρικής, τόσο όσον αφορά την περιοχή SSA όσο και το πολυπολικό διεθνές σύστημα. Επίσης, θα ερευνήσουμε τις διμερείς διεθνείς σχέσεις της Νότιας Αφρικής και της Κίνας και το παράδοξο αυτής της συνεργασίας.

Όροι κλειδιά: Νότια Αφρική, Υποσαχάρια Αφρική - SSA, Αφρικανική Ένωση - AU, BRICS, Αφρική, Πολυπολικό διεθνές σύστημα

Πρόλογος

Η διπλωματική εργασία που ακολουθεί παρακάτω έχει στόχο να προσφέρει ένα νέο πρίσμα στην προβληματική της ανάπτυξης της Αφρικής ως ένα νέο δρών στην παγκόσμια οικονομία. Αυτό θα επιτευχθεί εξετάζοντας μια έκφανση της συνολικής ανάπτυξης, την περίπτωση της Νότιας Αφρικής και του παράδοξου της δράσης της Κίνας στην Αφρικανική ήπειρο. Εργαλεία μας θα αποτελέσουν η διεπιστημονική ανάλυση των Διεθνών Σχέσεων και Οργανισμών, αλλά και των νέο - αποκτηθεισών γνώσεων μέσω του καινοτόμου Προγράμματος Μεταπτυχιακού Σπουδών «Παγκόσμιες Προκλήσεις και Συστήματα Αναλύσεων» του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, καθώς οι Διεθνείς Σχέσεις εξετάζονται μέσω της Διοικητικής της Διακινδύνευσης (Risk Management).

Σε αυτό το σημείο και έχοντας ολοκληρώσει τη διπλωματική εργασία, θέλω να ευχαριστήσω τους ανθρώπους που με βοήθησαν και καθοδήγησαν σε αυτό το ταξίδι απόκτησης νέων γνώσεων καθώς και κατανόησης νέων εννοιών. Πρώτα θέλω να ευχαριστήσω το Διευθυντή του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών και Αναπληρωτή Καθηγητή κ. Νικήτα Κουτσούκη για τη δημιουργία αυτού του πρωτοποριακού μεταπτυχιακού προγράμματος για τα σημερινά δεδομένα, όπως και για την καθοδήγηση στις νέες ακαδημαϊκές γνώσεις που έφερε με κάθε νέα διάλεξη και τέλος τον ανοιχτό διάυλο επικοινωνίας σε ενδεχόμενες απορίες καθ' όλη τη διάρκεια των δύο διδακτικών εξαμήνων που προηγήθηκαν. Φυσικά ευχαριστώ όλο το διδακτικό προσωπικό του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων για τις γνώσεις που μεταλαμπάδευσαν. Ιδιαίτερα, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Επίκουρο Καθηγητή κ. Σωτήριο Πετρόπουλο, ο οποίος εισήγαγε ποικίλους όρους για τα αναδυόμενα κράτη με μια πλήρη και άρτια οπτική που μου έδωσε την ευκαιρία να κατανοήσω σε βάθος τις αναπτυσσόμενες περιοχές. Μάλιστα ως επιβλέπων καθηγητής της διπλωματικής εργασίας, μου έδωσε τις απαραίτητες οδηγίες και κατευθύνσεις ώστε να διερευνήσω ένα ανερχόμενο ερευνητικό πεδίο και συγκεκριμένα την ευρύτερη περιοχή του υποσυστήματος της Αφρικής, την Υποσαχάρια και ειδικά δε το κράτος της Νοτίου Αφρικής. Στη συνέχεια θα ήθελα να ευχαριστήσω το Διδάκτορα κ. Παναγιώτη Χουντάλα ο οποίος έθεσε τα θεμέλια και το πλαίσιο κατανόησης της Διοικητικής της Διακινδύνευσης, καθώς και τον Επίκουρο Καθηγητή κ. Νικόλαο Ραχανιώτη και Καθηγητή κ. Αθανάσιο Κατσή για τις γνώσεις που μας προσέφεραν στον κλάδο της στατιστικής και ανάλυσης δεδομένων.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου για όλες τις θυσίες τους, την παιδεία, τις γνώσεις, τις αξίες που με προίκισαν. Τους ευχαριστώ από τα βάθη της καρδιάς μου, που με δίδαξαν τι σημαίνει ηθική και τι ευθύνη, όπως και για την υποστήριξη που ανιδιοτελώς μου προσφέρουν σε κάθε ακαδημαϊκό και μη βήμα μου έως και σήμερα.

Ανδρέας Πλατής

Ιανουάριος 2022

Περιεχόμενα

ABSTRACT	I
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	I
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	III
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	IV
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	V
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ	VI
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	VII
1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
2 Η ΑΦΡΙΚΗ.....	2
2.1 Η ΥΠΟΣΑΧΑΡΙΑ ΑΦΡΙΚΗ.....	2
2.2 ΠΩΣ ΟΡΙΖΕΤΑΙ Η ΑΝΑΔΥΣΗ. ΠΩΣ ΠΡΟΚΥΠΤΕΙ ΓΙΑ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ SSA	5
2.2.1 Εμπόριο (Trade)	5
2.2.2 Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (FDI)	7
2.2.3 Βοήθεια (Aid).....	7
2.2.4 Συνεργασία Αφρικής-Νότου	7
2.3 Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΕ-SSA	8
2.4 Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ BICs-SSA	11
3 ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ	13
3.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΝΟΔΟΥ ΝΟΤΙΟΥ ΑΦΡΙΚΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΣΤΗΜΑ	20
3.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΑΦΡΙΚΗΣ ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ Δ.Ο ΠΟΥ ΜΕΤΕΧΕΙ... ..	22
3.2.1 SADC.....	22
3.2.2 BRICS	24
3.2.3 Αφρικανική Ένωση.....	25
3.3 ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΦΡΙΚΗΣ-ΚΙΝΑΣ.....	26
4 ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ: ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΤΗΣ ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗΣ-RISK MANAGEMENT	27
4.1.1 Ανάλυση Κινδύνου (Risk Analysis) και Λήψη Αποφάσεων (Decision Making)	29
4.1.2 Διαχείριση Κινδύνου (Risk Management Process)	31
4.2 Η ΙΔΙΑΙΟΤΗΤΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΑΝΑΔΥΣΗΣ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΦΡΙΚΗΣ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΙΝΔΥΝΩΝ	32
4.2.1 Μήτρα Κινδύνων (Risk Matrix)	33
4.2.2 Δέντρο Γεγονότων (Event Tree Analysis)	36
5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	39
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΗΓΩΝ	40

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1. Αναπτυξιακή βοήθεια της ΕΚ προς την SSA (ποσοστό του συνόλου). Πηγή δεδομένων: (Χουλιάρης & Πετρόπουλος, 2015)	10
Πίνακας 2. Περιφερειακές Συμφωνίες Εμπορίου (RTAs) σε ισχύ όπου μετέχει η Νότια Αφρική. Πηγή Δεδομένων: WTO. Πρόσβαση: 6/10/21	22
Πίνακας 3. Ανάλυση ρίσκου, εκτίμηση, αποτίμηση, διαχείριση. Πηγή: (Rausand & Haugen, 2020) ..	31
Πίνακας 4. Αναγνώριση κινδύνων και κατηγοριών αυτών	33
Πίνακας 5. Κλίμακα πιθανότητας	34
Πίνακας 6. Κλίμακα Αντικτύπου	34
Πίνακας 7. Ενδεικτική μήτρα κινδύνου (Risk Matrix).....	35
Πίνακας 8. Ολοκληρωμένη μήτρα κινδύνου (Risk Matrix).....	35

Κατάλογος Γραφημάτων

Γράφημα 1. Αύξηση πληθυσμού, SSA, 1960-2020. Πηγή δεδομένων: World Bank (IBRD/IDA). Πρόσβαση: 14/9/21.....	5
Γράφημα 2. ODA ανά έτος, SSA, 2007-2021. Πηγή δεδομένων: EU-Aid Explorer, 2021. Πρόσβαση: 13/9/21	10
Γράφημα 3. ODA ανά περιφερειακό σύστημα, 2021. Πηγή δεδομένων: Eu-Aid Explorer, 2021. Πρόσβαση: 13/9/21.....	11
Γράφημα 4. Συνολική αξία δανείων Κίνας ανά κράτος SSA, 2000-2019. Πηγή δεδομένων: China Africa Research Initiative. Πρόσβαση: 16/9/21	15
Γράφημα 5. Εκτιμήσεις πληθυσμού ανά πληθυσμιακή ομάδα, Νότια Αφρική, 2021. Πηγή Δεδομένων: StatsSA. Πρόσβαση: 5/10/21	17
Γράφημα 6. Εισαγωγές/Εξαγωγές Κίνας από/προς Νότια Αφρική, 1992-2019. Πηγή Δεδομένων: Johns Hopkins China-Africa Research Initiative. Πρόσβαση: 6/10/21.....	28

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1. Απεικόνιση συνεργασίας Αφρικής-Νότου. Πηγή: (Stahl, 2018)	9
Εικόνα 2. Επισκόπηση επιπέδων συνεργασίας ΕΕ, Κίνας, Αφρικής. Πηγή: (Stahl, 2018)	13
Εικόνα 3. Απεικόνιση γραφήματος της συνολικής αξίας εισαγωγών-εξαγωγών της SSA με τους κυριότερους εμπορικούς συνεργάτες, 2000 & 2014. Πηγή: (Stahl, 2018).....	14
Εικόνα 4. Ετήσια αύξηση ΑΕΠ Νότιας Αφρικής (επί τοις %) από το 1961-2021. Πηγή Δεδομένων: World Bank Πρόσβαση 21/11/2021	18
Εικόνα 5. Απεικόνιση γραφήματος παγκόσμιων δεικτών διακυβέρνησης. Πηγή Δεδομένων: World Bank Πρόσβαση: 8/10/21	19
Εικόνα 6. Απεικόνιση ανάλυσης συνολικών εξαγωγών ανά είδος πρώτων υλών (commodities) 2019/ανά κύριο προορισμό, 2020. Πηγή δεδομένων: WTO. Πρόσβαση: 7/10/21	21
Εικόνα 7. Ροή ισχύος από τις Δυτικές μητροπόλεις στην περιφέρεια της Αφρικής. Πηγή: (Bond, 2018)	25
Εικόνα 8. Γραφική αναπαράσταση της συνεργασίας Νοτίου Αφρικής-Κίνας με τις σημαίες των κρατών να «ταιριάζουν» σε πάζλ	27
Εικόνα 9. Διαιώνιση δράσεων και αποφάσεων ως διαχείριση κινδύνου και κινδύνου	29
Εικόνα 10. Η δομή αέναων ενεργειών ανάλυσης κινδύνου/λήψης αποφάσεων. Πηγή: (Kluppelberg, Straub, & Welppe, 2014).....	31
Εικόνα 11. Δομή μήτρας κινδύνων (Risk Matrix). Πηγή: (Kluppelberg, Straub, & Welppe, 2014).....	34
Εικόνα 12. Δέντρο γεγονότων κινδύνου A5 (Event Tree Analysis)	37
Εικόνα 13. Δέντρο γεγονότων κινδύνου B5 (Event Tree Analysis)	38

1 Εισαγωγή

Στην παρούσα διπλωματική εργασία θα αναλυθεί η ανάδυση της Αφρικής ως νέου δρώντα στην παγκόσμια οικονομία, υπό το πρίσμα της περίπτωσης της Νοτίου Αφρικής. Το κεντρικό ερώτημα που θα μας απασχολήσει είναι το τι επιφέρει η άνοδος της Νοτίου Αφρικής στο υποσύστημα της Υποσαχάριας Αφρικής και το πολυπολικό διεθνές σύστημα. Ζητούμενο της διπλωματικής εργασίας αποτελεί η έρευνα και η μελέτη του αντίκτυπου της ανόδου του νοτιοαφρικανικού κράτους τόσο εντός των περιφερειακών συστημάτων όσο και στην παγκόσμια οικονομική διακυβέρνηση και το πολυπολικό διεθνές σύστημα. Θα μελετηθεί επίσης το κατά πόσο είναι θετικός ή αρνητικός αντίκτυπος, δίχως η μια έκφραση να αναιρεί την άλλη απαραίτητα. Θα εξεταστούν επίσης οι δρώντες του υποσυστήματος της Υποσαχάριας Αφρικής και του πολυπολικού διεθνούς συστήματος ως ανεξάρτητες μεταβλητές. Συνεπώς, η Νότια Αφρική θα είναι το αντικείμενο περιπτώσιολογικής μελέτης. Δεδομένης της πολυπλοκότητας της ανάδυσης της Νότιας Αφρικής επιχειρείτε μια ανάλυση σε μεγαλύτερο βάθος διαμέσου μιας σειράς υποερωτημάτων, αναφερόμενοι για παράδειγμα στο «παράδοξο» των διμερών σχέσεων Νοτίου Αφρικής-Κίνας όπως και τις διμερείς σχέσεις του νοτιοαφρικανικού κράτους με άλλες χώρες BRICS (Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα, Νότια Αφρική) ώστε να έρθουν σε αντιπαραβολή με τις πρώτες. Κάτι που πρέπει να ερευνηθεί, είναι το κατά πόσο βιώσιμη είναι η ανάδυση τόσο της Νοτίου Αφρικής όσο και εν γένει όλου του υποσυστήματος της Υποσαχάριας Αφρικής (SSA).

Αναφορικά με το θεωρητικό υπόβαθρο, θα σταθούμε σε δεδομένα δευτερογενούς έρευνας. Αφού αποτυπωθεί το θεωρητικό υπόβαθρο, θα γίνει χρήση μεθόδων ανάλυσης ρίσκου-κινδύνων. Τα δεδομένα που θα προκύψουν μπορούν να αναλυθούν με ποικίλες τεχνικές μεθόδους. Συγκεκριμένα, θα γίνει χρήση μήτρας κινδύνων, δένδρων γεγονότων (ETA), ώστε να αποτυπωθούν οι κίνδυνοι.

Ιδεατά, θα γινόταν χρήση πρωτογενούς έρευνας μέσω συνεντεύξεων της Πληρεξούσιας Υπουργού Β' της «Α8 Διεύθυνσης Χωρών Υποσαχάριας Αφρικής» του Υπουργείου Εξωτερικών, όπως και του Πρέσβη της Νοτίου Αφρικής. Δυστυχώς αυτό καθίσταται αδύνατο. Θα υπάρξουν πηγές και δεδομένα μη διαθέσιμα λόγω γλωσσικών περιορισμών. Στην παρούσα διπλωματική θα γίνει χρήση βιβλιογραφίας/αρθρογραφίας και δεδομένων, γραμμένων στην ελληνική και την αγγλική γλώσσα. Η προσέγγιση της παρούσας θεματικής μέσω της διεπιστημονικής ανάλυσης της διοίκησης της διακινδύνευσης και των διεθνών σχέσεων θα προσφέρει ένα νέο πρίσμα στην προβληματική της ανάδυσης της Νοτίου Αφρικής και του παράδοξου της δράσης της Κίνας στην Αφρικανική ήπειρο. Τέλος, σαν πεδίο των διεθνών σχέσεων που μέχρι πρόσφατα δεν είχε την προσοχή που έπρεπε, η περαιτέρω έρευνα θα φέρει πολλά νέα δεδομένα που θα μας επιτρέψουν να κατανοήσουμε καλύτερα τις αναδυόμενες οικονομίες και τα χαρακτηριστικά αυτών.

2 Η Αφρική

Η Αφρική αποτελείται από 54 μοναδικά κράτη, το καθένα διαφορετικό από το άλλο και το καθένα με τη δική του ιστορία, πολιτισμό και πολιτιστική κληρονομιά (Χουλιάρας & Πετρόπουλος, 2015). Η αφρικανική ήπειρος, για πολλά χρόνια θεωρείτο μια ξεχασμένη ήπειρος την οποία ταλάνιζαν εμφύλιοι πόλεμοι και καταστροφικές ένοπλες συρράξεις (Stahl, 2018). Σημαντικό βέβαια το γεγονός πως τα πρώτα αφρικανικά κράτη μέλη κατά την ίδρυση των Ηνωμένων Εθνών ήταν η Αιθιοπία, η Αίγυπτος, η Λιβερία και η Νότια Αφρική. Ένας λόγος που τα μόλις τέσσερα ιδρυτικά κράτη μέλη έγιναν εικοσιπέντε -σε μόλις δεκαέξι χρόνια- ήταν επειδή πίστευαν πως ο ΟΗΕ θα προστατεύσει την εθνική κυριαρχία των νέων ανεξάρτητων κρατών. Άλλος ένας λόγος ήταν πως οι αφρικανικές κυβερνήσεις θεώρησαν τον ΟΗΕ ένα εργαλείο μέσω του οποίου μπορούσαν να ασκήσουν εξωτερική πολιτική, ελλείψει πρεσβειών σε διεθνές επίπεδο (Jonah, 2018: 360). Δεδομένου του γεγονότος πως κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου η Αφρική προσεγγιζόταν τόσο από τη Δύση όσο και από την Ανατολή, είναι σημαντικό το πως λόγω της αποικιοκρατίας, η Αφρική είχε στήριξη από την Ινδία, χώρες της Λατινικής Αμερικής, της Ασίας και του κομμουνιστικού μπλοκ (Jonah, 2018: 360). Σύμφωνα με τα ανωτέρω, η θέση της Αφρικής στην παγκόσμια σκακιέρα αύξησε την επιρροή της ειδικά εντός του ΟΗΕ (Jonah, 2018).

Όσον αφορά τη συνεργασία με άλλα αναπτυσσόμενα κράτη, αποτελεί από τα πρώτα σημάδια της συνεργασίας Νότου-Νότου (SSC), την οποία θα εξετάσουμε σε μεγαλύτερο βάθος στην ενότητα [2.2](#) (Jonah, 2018; Stahl, 2018). Μεγάλη επιτυχία της Αφρικής, ήταν το γεγονός πως παρά την ισχυρή θέση εντός του ΟΗΕ και τη συνεχόμενη προσέγγιση από τις δύο υπερδυνάμεις του διπολικού συστήματος, κατάφερε να ταυτιστεί με τα ουδέτερα και αναπτυσσόμενα κράτη. Η καίρια θέση της Αφρικής διαφαίνεται και μέσω του γεγονότος πως δεν μπορούσε να ληφθεί καμία απόφαση εντός της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ χωρίς την αφρικανική συγκατάθεση. Κατά τις δεκαετίες 1970 και 1980 η Αφρική είχε την περισσότερη δύναμη από ποτέ εντός του ΟΗΕ. Οι κύριοι στόχοι της αφρικανικής ηπείρου μέχρι και το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, είχαν επιτευχθεί. Η αποαποικιοποίηση ολοκληρωνόταν, είχαν αρνηθεί την εγκατάσταση ξένων βάσεων εντός της ηπείρου και τέλος είχαν πλήξει σοβαρά το καθεστώς του Απαρτχάιντ στη Νότιο Αφρική (Jonah, 2018).

Το απαραίτητο παν-αφρικανικό όραμα προστασίας της νεοαποκτηθείσας εθνικής κυριαρχίας, ενισχύθηκε και μέσω του Οργανισμού Αφρικανικής Ένωσης (ΟΑΥ) που ιδρύθηκε το 1963. Εξίσου σημαντικό το γεγονός πως πλην εξαιρέσεων τα κράτη-μέλη είχαν πρωτοφανή σεβασμό για την εθνική κυριαρχία και την προστασία των συνόρων και μεταξύ των κρατών-μελών, αλλά και από μη αφρικανικά κράτη ή νέες μη-κρατικές οντότητες εν γένει (Okeke, 2018).

Με την ηγεμονία των Η.Π.Α στο νέο μονοπολικό σύστημα, το ενδιαφέρον στράφηκε στην Ανατολική Ευρώπη. Αποτέλεσμα των ανωτέρω, ήταν η αναγνώριση της ανάγκης στροφής προς περισσότερη δημοκρατία εντός της ηπείρου της Αφρικής και η διαπίστωση πως πρέπει να αποδεχτούν κάθε απαραίτητη διεθνή προϋπόθεση για την οικονομική ανάπτυξη. Ως συνέπεια, ελλείψει οικονομικής υποστήριξης από τη Δύση, η Αφρική στράφηκε στις δομές της Παγκόσμιας Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (Jonah, 2018).

Η συνειδητοποίηση πως η θέση της Αφρικής είχε πληγεί με την απομάκρυνση του ενδιαφέροντος από την ήπειρο, έδωσε ώθηση να ιδρυθεί η Αφρικανική Ένωση με τη Διακήρυξη Sirte το 1999 και τη δημιουργία της Αφρικανικής Ένωσης στη θέση του ΟΑΥ το 2002, με 53 κράτη μέλη. Η Αφρικανική Ένωση μοιράζεται ένα παν-αφρικανικό όραμα συλλογικής ασφάλειας για την αφρικανική ήπειρο. Χαρακτηρίζεται ανθρωποκεντρική καθώς προωθεί κανονιστικά πλαίσια που λειτουργούν σε ενιαία γραμμή προς επίλυση ζητημάτων. Στην πραγματικότητα, η επιρροή ορισμένων κρατών μελών

παραμένει δυνατή και επηρεάζει τον πυρήνα της Ένωσης. Συνεπώς, αν και ξεκίνησε ως ένας διεθνής οργανισμός διαφορετικός των υπολοίπων, εν τέλει συνεχίζει την κρατικο-κεντρική προσέγγιση της συλλογικής ασφάλειας. Σε σύγκριση του ΟΑΥ με την ΑΥ φαίνεται η συνοχή και η συνεργασία μεταξύ των κρατών να είναι βαθύτερη (Okeke, 2018). Σε επίπεδο διεθνών οργανισμών, επίσης αναπτύχθηκε η συνεργασία κρίνοντας από τη κοινή προσέγγιση της κοινής στρατηγικής ΟΗΕ-ΑΥ για την καταπολέμηση της φτώχειας, της ανισότητας και της ανεργίας μέσω της βιομηχανοποίησης (Taylor, 2016). Εξίσου σημαντικό, το γεγονός πως παρά τη σκληρή θέση των πέντε μόνιμων μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας όσον αφορά την προσθήκη δύο νέων μόνιμων θέσεων για την Αφρική και τη Λατινική Αμερική, πάνω από το 50% των ειρηνευτικών αποστολών του ΟΗΕ βρίσκονται στην αφρικανική ήπειρο. Επιπλέον, ενώ το 73% των κυανόκρανων βρισκόταν σε εννέα χώρες της Αφρικής τον Απρίλιο του 2016, την ίδια χρονική στιγμή από τα είκοσι κράτη-μέλη που στέλνουν προσωπικό και υλικό, τα δώδεκα είναι αφρικανικά κράτη (Jonah, 2018).

Άξιο αναφοράς αποτελεί το γεγονός πως χάρη στην αύξηση της τάξης του 5,6% του συνολικού ΑΕΠ της αφρικανικής ηπείρου από το 2002-2008, η Αφρική θεωρήθηκε η δεύτερη ταχύτερα αναπτυσσόμενη ήπειρος στον κόσμο. Το κατά κεφαλήν εισόδημα μεταξύ της πλουσιότερης χώρας της SSA (Νότιας Αφρικής) και της φτωχότερης (Σομαλίας), το 2007 θα ήταν 20-1 βέβαια (Zafar, 2010). Τα παραπάνω δεδομένα είναι αυτά που επιτάσσουν να ερευνηθεί και το ενδιαφέρον της Κίνας για την SSA. Διμερείς σχέσεις, οι οποίες ξεκίνησαν με κοινό στόχο την αποαποικιοποίηση και μετρούν πλέον 70 χρόνια. Επιπλέον, ο αυξανόμενος μεγάλος γεωπολιτικός ρόλος της Κίνας στην Αφρική και πόσο μάλλον οι διμερείς σχέσεις μεταξύ Κίνας-Ν. Αφρικής διαφαίνονται και από τη στάση των κρατών της Δύσης, για παράδειγμα πως διαμόρφωσε την στάση της η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΥ) εντός της SSA ακόμη και σε συνεργασία με την Κίνα (Liu, 2018; Stahl, 2018).

Σήμερα, η Αφρική αποτελεί την ήπειρο στην οποία βρίθουν έξι από τις δέκα ταχύτερα αναπτυσσόμενες οικονομίες του πλανήτη (Stahl, 2018). Τα ερωτήματα που προκύπτουν όμως είναι, αρκεί ο ΑΕΠ σαν παράγοντας μέτρησης ανάπτυξης; Ποιο είναι το είδος και η ποιότητα αυτής της ανάπτυξης; Και τέλος, εφόσον η ανάδυση της Αφρικής συζητείται από το 2009 και οι ερευνητές μιλούν για την αναδυόμενη Αφρική, μήπως υπάρχουν άλλοι παράγοντες που υπεισέρχονται της ανάπτυξης;

2.1 Η Υποσαχάρια Αφρική

Αυτό που χαρακτηρίζει το υποσύστημα της SSA είναι η ανομοιογένεια τόσο στο τοπίο όσο και η ποικιλία των κρατών. Όσον αφορά την ανάπτυξη, ποικίλλει από κράτος σε κράτος. Η δυναμική την οποία οι αναλυτές οραματίζονταν τις πρώτες δεκαετίες μετά τη συνολική ανεξαρτησία των κρατών της SSA δεν έγινε πραγματικότητα. Επιπλέον, παρά το γεγονός πως τα ποσοστά ανάπτυξης μετά το 1995 έδειχναν να είναι υψηλότερα, περισσότεροι πολίτες των κρατών SSA ζούσαν με λιγότερο του ένα δολάριο (Zafar, 2010).

Από τις αρχές του 2000, το υποσύστημα της SSA, εκτέθηκε σε αλλαγές παγκοσμίου βεληνεκούς, όπως την ανάπτυξη της οικονομίας της Κίνας και άλλων αναπτυσσόμενων κρατών, μια ασυνήθιστα μεγάλη περίοδο αυξημένων τιμών πρώτων υλών (commodities) -πχ. πετρέλαιο, μεταλλεύματα- και τέλος, την οικονομική κρίση του 2008 που «χτύπησε» τις αγορές των «παραδοσιακών» συνεργατών της SSA, την ΕΕ και τις ΗΠΑ (Sindzingre, 2013). Οι «παραδοσιακοί» εμπορικοί εταίροι από την Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική έπαψαν να μονοπωλούν το ενδιαφέρον της SSA. Μέσα στην τελευταία δεκαετία η SSA, αναπροσανατόλισε το εμπόριο και τις επενδύσεις προς νέους συνεργάτες. Έτσι και με τις ΑΞΕ, υπήρξε αντίστοιχα ένας αναπροσανατολισμός στις εισροές (Elmorsy, 2016).

Χαρακτηριστικό της κινεζικής δραστηριότητας στην ευρύτερη περιοχή της SSA είναι το γεγονός πως η κατασκευή υποδομών, οι επιχειρηματικές ευκαιρίες σε άλλες επενδύσεις και οι ΑΞΕ απέφεραν πολλά συμβόλαια για την Κίνα στις αγορές των κρατών της SSA. Πιο συγκεκριμένα, τα συνολικά συμβόλαια το 2000 αριθμούσαν έσοδα \$2.1 δισεκατομμύρια δολάρια για το κινεζικό κράτος και μέχρι το 2014 είχαν εκτιναχθεί στα \$75.5 δισεκατομμύρια δολάρια και αντιπροσώπευαν το 39% των εσόδων από εξωγενείς δραστηριότητες (Liu, 2018). Τα παραπάνω βέβαια δεν μεταφράζονται απαραίτητα σε καθαρό κέρδος για την SSA αφού η ανάπτυξη, οι επενδύσεις και τα δημοσιονομικά προοδεύουν διαφορετικά από κράτος σε κράτος. Επίσης λόγω του μοντέλου εμπορίου τρωτότητας του εκάστοτε κράτους σε ραγδαίες μεταβολές εξωγενών παραγόντων όπως μεταπτώσεις τιμών προκαλούν σημαντική διακύμανση στους ρυθμούς ανάπτυξης (Zafar, 2010).

Αυτό που πρέπει να ερευνηθεί σε μεγαλύτερο βάθος είναι οι οικονομικές συνθήκες, δηλαδή τα χρέη των κρατών της SSA παρά το παρατεταμένο διάστημα υψηλών τιμών σε πρώτες ύλες (commodities), οι επενδύσεις που έγιναν σε υποδομές και τέλος πως η εξαγωγή μη ανανεώσιμων πρώτων υλών μπορεί να επιφέρει έναν φαύλο κύκλο εξάρτησης της οικονομίας εκ νέου, αυτή τη φορά και από τα κράτη BRICS (Sindzingre, 2013). Επιπλέον, είναι ανησυχητικό το γεγονός πως κράτη της SSA αντικαθιστούν την πρωτογενή παραγωγή (πχ. γεωργία) με την παροχή υπηρεσιών αγνοώντας το απαραίτητο στάδιο της παραγωγής αγαθών μέσω της βιομηχανοποίησης. Η εκβιομηχάνιση και η συνεχής επέκταση του μεταποιητικού τομέα αποτελεί κοινή εμπειρία σχεδόν όλων των επιτυχημένων οικονομιών. Τέλος, η εκβιομηχάνιση -ιστορικά- έχει αποτελέσει την κύρια πηγή νέας τεχνολογίας. Το παραπάνω είναι και το πλέον ανησυχητικό, καθώς σε κάποια κράτη της SSA ο τομέας της παροχής υπηρεσιών, αποτελείται από ήδη κεκτημένη τεχνολογία και τεχνολογία με χαμηλές απολαβές. Ως αποτέλεσμα, χάνεται ένας σημαντικός παράγοντας ανάπτυξης και ένας τομέας που θα προσέφερε νέες θέσεις εργασίας όπως και θα έφερε επίσης υψηλή αποδοτικότητα (Taylor, 2016).

Πιο συγκεκριμένα, ενώ οι μακροοικονομική σταθεροποίηση επιτεύχθη, δεν υπήρξε δυνατή μετατόπιση βάρους από τις κυβερνήσεις στον ιδιωτικό τομέα όσον αφορά την εργασία, την ανάπτυξη. Έτσι επιβραδύνθηκε η δημιουργία κεφαλαίου. Επιπλέον, τα εμπορικά πλεονάσματα δεν αποτελούσαν νόρμα για όλα τα κράτη της SSA -εκτός από τις οικονομίες που στηρίζονταν στην εξαγωγή πετρελαίου όπως η Αγκόλα και η Ισημερινή Γουινέα-. Ως αποτέλεσμα, η SSA υπέπεσε στην παγίδα της εξάρτησης από «παραδοσιακούς» και μη συνεργάτες ξανά (Zafar, 2010). Επιπλέον, τα αφρικανικά κράτη δημιούργησαν περιφερειακούς θεσμούς όπως την AU και τη SADC, οι οποίοι παρουσιάζουν τα κανονιστικά πλαίσια και ενθαρρύνουν τα κράτη-μέλη να τηρούν αυτά για την βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών. Οι δύο οργανισμοί έχουν οργανωθεί έτσι, ώστε να επιτυγχάνουν στόχους εξωτερικής πολιτικής προς όφελος όλων των κρατών-μελών. Αποτελούν τους 2 «ηγέτες κανονιστικού πλαισίου» και μέσω αυτών μπόρεσαν να θεμελιώσουν συνεργασία τόσο με την ΕΕ όσο και με τα κράτη BRICS. Πρέπει να σημειωθεί ωστόσο πως δεν είναι οι κύριοι χρηματοδότες αυτών των θεσμών οι αφρικανικές κυβερνήσεις που τους δημιούργησαν, αλλά κράτη και μη κρατικές οντότητες από το εξωτερικό. Τίθεται ζήτημα λοιπόν απαξίωσης κατά μία έννοια, τουλάχιστον σε μορφή ανάγκης εύνοιας από εξωγενείς δρώντες (Murithi, 2018).

Η AU επέτρεψε στους παραδοσιακούς και μη εταίρους να κάνουν το λογικό άλμα και να θεωρήσουν την SSA ως μια παν-αφρικανική οντότητα εντός μιας ηπείρου. Η οποία πλέον είχε συγκεκριμένες λειτουργίες, στόχους κοινής εξωτερικής πολιτικής όπως και στόχους οικονομικούς. Ως αποτέλεσμα δημιουργήθηκαν δομημένα «κανάλια» επικοινωνίας, και αντίστοιχοι θεσμοί όπως η New Partnership for Africa's Development (NEPAD), η African Development Bank (AfDB) καθώς και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, το African Monetary Fund (AMF), η African Investment Bank (AIB) και τέλος η African Central Bank (ACB). Οι πυλώνες της Αφρικανικής Ένωσης είναι οι Περιφερειακές Οικονομικές

Κοινότητες / Regional Economical Communities (RECs), οι οποίες είχαν σχηματιστεί πριν την ίδρυση της AU (Arthur, 2017; Stahl, 2018; Taylor, 2016).

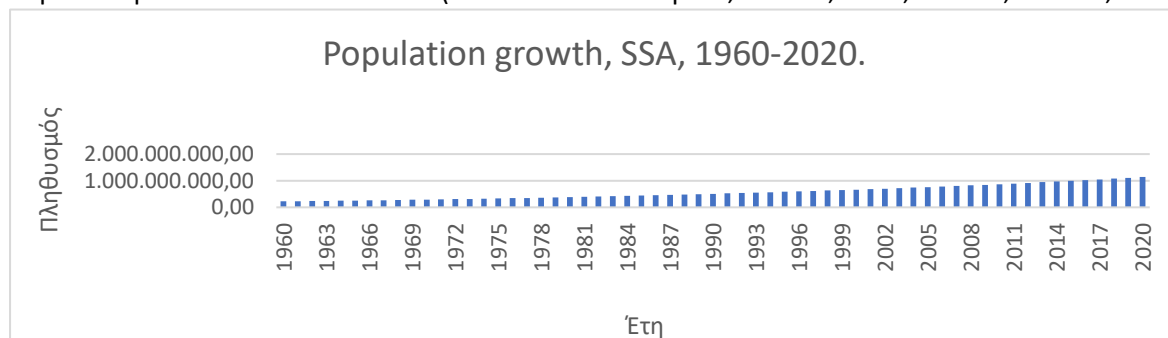
Ιδιαίτερα στην SSA, εμφανίζονται νέες συγκρούσεις που αφορούν το εσωτερικό των κρατών, με λόγους κοινωνικοοικονομικής και διακρατικής φύσης καθώς εμπλέκονται επίσης μη κρατικοί δρώντες και αυτόνομες ένοπλες δυνάμεις. Κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας η AU και οι RECs έχουν αναλάβει έναν εξέχοντα ρόλο στην επίλυση εκκρεμών συγκρούσεων με τα γειτονικά κράτη τόσο επίσημα όσο και ανεπίσημα. Διαφαίνεται βάσει των ανωτέρω πως η ειρήνη και η ασφάλεια αποτελούν βασική πτυχή της πολιτικής οικονομίας. Παρά τη διάθεση συνεργασίας και το παν-αφρικανικό πνεύμα των RECs και της African Peace and Security Architecture (APSA), υπεισέρχονται ακόμη παράγοντες όπως οικονομικά κόστη, το ανεπαρκές κεφάλαιο για ανθρωπιστικές αποστολές, συγκρουόμενα συμφέροντα, όπως και έλλειψη ανθρωπίνου δυναμικού και οργανωμένου σχεδιασμού (Arthur, 2017).

Έχοντας σχηματίσει το θεσμικό και ιδρυματικό πλαίσιο όπως υφίσταται στην SSA, στις επόμενες ενότητες θα ερευνηθεί η ανάδυση όπως προκύπτει για τα κράτη της SSA, καθώς και οι διμερείς, τριμερείς και πολυπολικοί διάλογοι συνεργασίας. Έμφαση θα δοθεί στις διμερείς σχέσεις ΕΕ-Αφρικής, στα κράτη BRICS και ιδιαίτερα στα BICs.

2.2 Πως ορίζεται η ανάδυση. Πως προκύπτει για τα κράτη της SSA

Η «αφρικανική ανάδυση» βρίσκεται μελετάται εδώ και είκοσι χρόνια, βάσει δεδομένων, είναι γνωστό πως έχει δομηθεί ένα «φιλόξενο» κλίμα για επιχειρήσεις μέσω νέων θεσμών -τους οποίους αναφέραμε στο [2.1](#)- πολιτικών και οικονομικών μεταρρυθμίσεων. Αυτό είναι το βασικό επιχείρημα των υποστηρικτών του «αφηγήματος» της «αφρικανικής ανάδυσης» επιδεικνύοντας μια αισιοδοξία. Βάσει ερευνών, οι «κινητήριες δυνάμεις» της «αφρικανικής ανάδυσης», παραμένουν οι υψηλές τιμές πρώτων υλών για το διάστημα 2002-2011 (supercycle). Η μακροοικονομική σταθεροποίηση, το μικρότερο χρέος, και ο χαμηλός πληθωρισμός έδωσαν επίσης ώθηση στη συνολική ανάπτυξη του υποσυστήματος της SSA (Taylor, 2016).

Πιο συγκεκριμένα, η SSA στηρίχτηκε στους εξής τομείς: Στο εμπόριο, στις ΑΞΕ, στη βοήθεια (aid) και τέλος στη συνεργασία Αφρικής-Νότου (Elmorsy, 2016). Τα παραπάνω αποτέλεσαν ευκαιρίες για την SSA, καθώς οι ανάγκες των ραγδαία αναπτυσσόμενων οικονομιών συμπίπτουν με την ανάγκη εκβιομηχάνισης και συνολικής ανάπτυξης των κρατών SSA δεδομένης της επερχόμενης δημογραφικής πίεσης. Με τις δημογραφικές τάσεις και τις τάσεις θνησιμότητας, η περιφέρεια SSA κινδυνεύει να γίνει το μοναδικό περιφερειακό σύστημα όπου οι φτωχοί άνθρωποι θα είναι περισσότεροι από το 1990 (Eastwood & Lipton, 2011; Liu, 2018; Zafar, 2010)

Γράφημα 1. Αύξηση πληθυσμού, SSA, 1960-2020. Πηγή δεδομένων: World Bank (IBRD/IDA). Πρόσβαση: 14/9/21

Το παραπάνω γράφημα έρχεται να επιβεβαιώσει τη διαφαινόμενη δημογραφική πίεση. Ο πληθυσμός της περιφέρειας SSA από τα 183 εκατομμύρια το 1950 και τα 227 εκατομμύρια το 1960 έφτασε τα 863 εκατομμύρια το 2010 και τα 1.1 δισεκατομμύρια το 2020. Συγκεκριμένα, για το έτος 2020, ο μέσος όρος του ρυθμού αύξησης του πληθυσμού των κρατών της SSA -επί τοις %- ήταν 2.63%. Οι προβλέψεις για την αύξηση του πληθυσμού έως το 2050 -με τους ρυθμούς γεννήσεων και το ποσοστό θανάτων- είναι τα 1.7 δισεκατομμύρια άνθρωποι (Eastwood & Lipton, 2011).

2.2.1 Εμπόριο (Trade)

Το εμπόριο με έμφαση στις εξαγωγές πρώτων υλών (commodities) προκλήθηκε από την ανάδυση νέων αναπτυσσόμενων οικονομιών, όπως της Κίνας. Η ζήτηση που έφεραν οι αναπτυσσόμενες οικονομίες, χρειάζεται μεγάλα μεγέθη πρώτων υλών για να «κορεστεί». Οι εξαγωγές πρώτων υλών έχουν αποτελέσει μέχρι και το 80% των εσόδων εξαγωγής (Taylor, 2016) και ο ρόλος των διεθνών εμπορικών συναλλαγών, φέρουν μεγαλύτερη δυναμική για ανάπτυξη της οικονομίας καθώς και ουσιαστική αύξηση στη ζήτηση από μία κλειστή οικονομία. Οι διεθνείς εμπορικές συναλλαγές βοηθούν τις οικονομίες κρατών στην αύξηση της παραγωγικότητας αγαθών, στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στην αύξηση των εσόδων. Επιπλέον, η οικονομική ανάπτυξη διοχετεύεται καλύτερα μέσω του τεχνολογικού καναλιού, καθώς η υιοθέτηση και χρήση τεχνολογίας και τεχνογνωσίας από το εξωτερικό εντός του εκάστοτε κράτους, οδηγεί σε μεγαλύτερη οικονομική ανταγωνιστικότητα στις διεθνείς αγορές (Elmorsy, 2016: 2). Παρά τα ανωτέρω, υπάρχουν ποικίλα ρίσκα. Υπάρχει ο κίνδυνος μικρού αντίκτυπου στη δημιουργία θέσεων εργασίας ή στην ανάπτυξη, αφού οι πρώτες ύλες έχουν μικρή σύνδεση με την υπόλοιπη οικονομία του κράτους. Επίσης, όταν η πληθώρα του κέρδους από εξαγωγές συγκεντρώνεται σε ξένα κράτη, προκύπτει μια υποκειμενικότητα στην εκάστοτε συνεργασία μεταξύ κρατών προς τη λάθος κατεύθυνση. Ως αποτέλεσμα, ενισχύονται οι ανισότητες. Η ανάπτυξη της Κίνας και άλλων κρατών BRICS είναι μάλιστα ανάλογη της δυσκολίας αλλαγής είδους στις εξαγωγές (Elmorsy, 2016:3).

Το ενδιαφέρον για την SSA φαίνεται να έχει συγκεκριμένο προσκήνιο. Συνεπώς, η όποια οικονομική ανάπτυξη έχει υπάρξει ή θα υπάρξει αλλά και το «αφήγημα» της «αναδυόμενης Αφρικής» -στην παρούσα στιγμή της διπλωματικής έρευνας- στηρίζονται αποκλειστικά στην εξαγωγή πρώτων υλών και όχι στην εξαγωγή παραχθέντων αγαθών. Είναι γνωστό άλλωστε το γεγονός πως στο υπέδαφος της η αφρικανική ήπειρος, «κρύβει» το 1/3 του συνολικού ορυκτού πλούτου της Γης (Taylor, 2016; April, 2009; Χουλιάρας & Πετρόπουλος, 2015). Ο συνδυασμός, στήριξης μιας ολόκληρης περιφερειακής οικονομίας μόνο σε πρώτες ύλες και η έλλειψη δυνατών πολιτικών και οικονομικών θεσμών -οι οποίοι θα μπορούσαν να σχεδιάσουν μια συγκεκριμένη σύνθεση εξαγωγών- επιφέρουν μια ανισοροπία και οικονομικές «παγίδες».

Δεδομένου του γεγονότος πως -όπως και σε άλλα περιφερειακά συστήματα- τα κράτη αρνούνται να συνεργαστούν και ακολουθούν μια εσωτερικήυση, επιβεβαιώνεται το γεγονός πως οι «παγίδες» αυτό-επιβάλλονται και αποτελούν ένα ενδογενές πρόβλημα. Αδύναμοι θεσμοί και έλλειψη σοβαρών πολιτικών και οικονομικών υποδομών μπορούν να επιφέρουν μονάχα οικονομική στασιμότητα (Sindzingre, 2013).

Ο αναπροσανατολισμός των εμπορικών σχέσεων συμβαίνει γρήγορα και λόγω των αναδυόμενων οικονομιών παγκόσμιας κλίμακας όσο και των ενδοπεριφερειακών αγορών, με κοινό παρονομαστή την ομοιογένεια όσον αφορά τον αναπροσανατολισμό αυτό, σε όλο το υποσύστημα. Η ταχύτητα του αναπροσανατολισμού αποδεικνύεται από την εικοσαετία 1990-2010, κατά την οποία οι εξαγωγές σε ανεπτυγμένες οικονομίες μειώθηκαν κατά 26% και οι εισαγωγές 30%. Η ένταση του αναπροσανατολισμού διαφάνεται από το γεγονός πως και κράτη που δεν έχουν κοιτάσματα

πετρελαίου, μείωσαν εξίσου τις εμπορικές συναλλαγές με κράτη-μέλη του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD) καθώς και της OECD Επιτροπή Αναπτυξιακής Βοήθειας (DAC), ήτοι μείωση περί του 20% έως το 2010. Επίσης, μιλώντας για τους παράγοντες, όπως είδαμε και παραπάνω είναι οι χώρες BICs. Από τη δεκαετία του 1990 έως το 2010, η συνεργασία έφτανε το 3% για τη Βραζιλία, το 6% για την Ινδία και το 17% για την Κίνα. Σε συμπλήρωση των ανωτέρω πρέπει να σημειωθεί πως αναφορικά με το εμπόριο με τη Βραζιλία και την Ινδία, υπάρχει μια ετερογένεια εντός του υποσυστήματος, αλλά όσον αφορά την Κίνα, όλο και περισσότερα κράτη στηρίζονται σε αυτήν για την εισαγωγή προϊόντων.

2.2.2 Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (FDI)

Ο ρόλος των ΑΞΕ είναι επίσης μεγάλος στην ανάδυση της SSA. Αρχικά, η άμεση επιρροή τους στην οικονομική ανάπτυξη ενισχύεται από το γεγονός πως συσσωρεύεται κεφάλαιο και μεταφέρεται νέα τεχνολογία και τεχνογνωσία στο κράτος (ή περιφέρεια) που είναι ο αποδέκτης των ΑΞΕ. Μια άλλη οπτική, είναι η έμμεση επιρροή κατά την οποία λόγω της μεταφοράς τεχνολογίας, αυξάνεται η γνώση μέσω εκπαίδευσης του ανθρώπινου δυναμικού, της απόκτησης νέων ικανοτήτων, νέων πρακτικών διαχείρισης και οργάνωσης. Επομένως, είτε άμεσα είτε έμμεσα, η ανάπτυξη επηρεάζεται βραχυπρόθεσμα με τη δυνατότητα επέκτασης αυτής σε μακροχρόνιο επίπεδο. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί εφόσον η νέα γνώση μεταφερθεί, διατηρηθεί και περαστεί σε βάθος χρόνου και στις επόμενες γενιές. Τέλος, η «επέκταση» της τεχνολογίας από τις ανεπτυγμένες στις αναπτυσσόμενες χώρες, αποτελεί σημαντική ώθηση (Elmorsy, 2016)

Την πρωτοκαθεδρία στις ΑΞΕ στην SSA συνεχίζει να την έχει η ΕΕ. Για παράδειγμα, ακόμη και αν οι ΑΞΕ της Κίνας από τα \$74 εκατομμύρια δολάρια το 2003 -ήτοι >1%- έφτασαν τα \$3.2 δισεκατομμύρια δολάρια -ήτοι 16%- δεν πλησιάζουν τα ποσά ΑΞΕ που έχει διαθέσει η ΕΕ (Sindzingre, 2013; Elmorsy, 2016). Πιο συγκεκριμένα, εάν το 2012 η Κίνα επένδυσε μέσω ΑΞΕ \$2.5 δισεκατομμύρια δολάρια, το ίδιο έτος η ΕΕ επένδυσε \$12 δισεκατομμύρια δολάρια (Stahl, 2018). Για το 2013 οι συνολικές ΑΞΕ στο υποσύστημα της SSA αυξήθηκαν ραγδαία. Το ποσό των \$57 δισεκατομμυρίων δολαρίων, του οποίου το μεγαλύτερο μέρος αφορούσε επενδύσεις στον τομέα της ενέργειας (ορυχεία, πετρέλαιο, φυσικό αέριο), σηματοδότησε την αρχή επενδύσεων που δεν περιορίζονταν μόνο στα προαναφερθέντα πεδία αλλά και στις τηλεπικοινωνίες και τον τουρισμό. Επιπλέον, οι ΑΞΕ -αν και ποσοστιαία- οι περισσότερες αναλογούσαν στις πετρελαιοπαραγωγές χώρες (πχ. Αγκόλα, Ισημερινή Γουινέα) και χώρες με φυσικούς πόρους, αυξήθηκε σημαντικά και προς τις φτωχότερες χώρες της Υποσαχάριας Αφρικής (Χουλιάρης & Πετρόπουλος, 2015: 95).

Οι παραπάνω παρατηρήσεις αναφορικά με τις ΑΞΕ και πως εισρέουν και στις λιγότερο πλούσιες με φυσικούς πόρους χώρες, συμφωνούν με το γεγονός πως παρά την επένδυση σε πετρέλαιο και μέταλλα/μεταλλεύματα, συγκεκριμένα η Κίνα επενδύει επίσης στην μεταποίηση αγαθών (manufacturing), στις οικοδομικές κατασκευές (constructions), στη γεωργία (agriculture) και στις παροχές υπηρεσιών (services) (Elmorsy, 2016). Η χώρα η οποία δέχεται το 83% των κινεζικών ΑΞΕ, είναι η Αιθιοπία και αφορά τον τομέα της μεταποίησης αγαθών (manufacturing) (Bond, 2018).

2.2.3 Βοήθεια (Aid)

Ο τρίτος «τροχός» της κινητήριας δύναμης της «αναδυόμενης Αφρικής» είναι η Αναπτυξιακή Βοήθεια. Οι επιχορηγήσεις ή τα δάνεια, είναι οι μορφές της Αναπτυξιακής βοήθειας προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, τα οποία αναλαμβάνουν επίσημοι φορείς, κράτη που προωθούν την οικονομική ανάπτυξη και την ευημερία ως κύριο στόχο και τέλος κράτη τα οποία βρίσκονται σε οικονομικούς όρους εκμετάλλευσης και των οποίων οι επιχορηγήσεις αποτελούν το 25%. Οι απόψεις

περί χρησιμότητας και κινδύνου της αναπτυξιακής βοήθειας ποικίλλουν. Οι σχολές σκέψης είναι τέσσερις. Κατά την πρώτη, η αναπτυξιακή βοήθεια όχι μόνο δεν επηρεάζει τους ρυθμούς ανάπτυξης αλλά κινδυνεύει να υπονομευθεί. Κατά τη δεύτερη, επηρεάζει θετικά στην μείωση της φτώχειας, και προωθεί σημαντικά την ανάπτυξη. Κατά την τρίτη, για να υπάρξει θετικός ρυθμός ανάπτυξης προϋπόθεση είναι οι ειδικές συνθήκες και καταλήγουν πως ο μέσος όρος επίδρασης της βοήθειας θα είναι κοντά στο μηδέν. Τέλος κατά την τέταρτη, έγινε προσπάθεια σύνδεσης των ροών βοήθειας με μια ρεαλιστική περίοδο για να παρατηρηθεί η επιρροή στην ανάπτυξη (Elmorsy, 2016).

Σημαντικό είναι πως τα αναπτυγμένα κράτη δίνουν την όποια αναπτυξιακή βοήθεια όντας μέλη της DAC του OECD και μέσω των μηχανισμών αυτών επιτυγχάνεται διαφάνεια και ως προς τα ποσά αλλά και ως προς το τι αφορούν. Σε αντίθεση η Κίνα αναφέρεται σε όλες τις αναπτυξιακές συνεργασίες της με αναπτυσσόμενα κράτη της Αφρικής, ως South-South Cooperation (SSC). Μην ακολουθώντας τους ίδιους μηχανισμούς αναφοράς, είναι δύσκολη η αναζήτηση ολόκληρης της συνεισφοράς της Κίνας σαν αναδυόμενος δωρητής στην Αφρική και στη SSA συγκεκριμένα. Ήδη από το 2008 οι τότε Group of Eight (G8) -πλέον G7- ζήτησαν από τον OECD να δημιουργηθεί μια πλατφόρμα διαλόγου με όλες τις μεγάλες αναδυόμενες οικονομίες. Το 2012, στη Στρατηγική αναφορικά με την Ανάπτυξη του OECD, αντανάκλαται και η διάθεση του οργανισμού να συνεργαστεί με ποικίλους αναπτυξιακούς δρώντες και ειδικά την Κίνα και άλλα αναδυόμενα κράτη στον τομέα της αναπτυξιακής πολιτικής (Stahl, 2018).

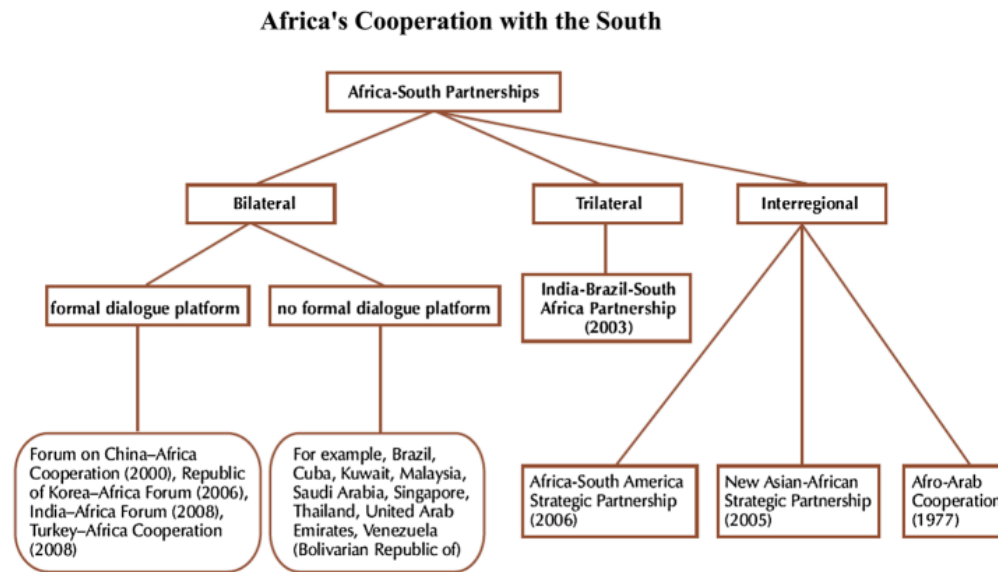
Η συνεισφορά των κρατών BICs στην αναπτυξιακή βοήθεια φαίνεται να αυξάνεται, ειδικά μέσα στην τελευταία δεκαετία με την Κίνα να προσφέρει τα μεγαλύτερα ποσά μέσω πιστώσεων, επιχορηγήσεων και δανείων με χαμηλά ή μηδενικά επιτόκια. Όλα τα κράτη BICs προωθούν το εμπόριο και τις επενδύσεις στην SSA μέσω προγραμμάτων που αποσκοπούν στην βελτίωση των υποδομών. Είναι συχνό οι επίσημες ροές αναπτυξιακής βοήθειας από κράτη BICs να πηγαινούν σε κράτη τα οποία δεν στηρίζουν οι παραδοσιακοί εταίροι (DAC). Ιδιαίτερα η κινεζική βοήθεια διανέμεται σε διάφορους τομείς όπως σε ενέργεια, σε υποδομές, σε έργα ύδρευσης και αποχεύτησης καθώς και στην υγεία και στην εκπαίδευση (Elmorsy, 2016).

2.2.4 Συνεργασία Αφρικής-Νότου

Ο τέταρτος και τελευταίος τροχός, είναι η συνεργασία Αφρικής-Νότου η οποία αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι -όπως διαφαίνεται και από τα ανωτέρω- τόσο στις εμπορικές συναλλαγές όσο και στις ΑΞΕ και την αναπτυξιακή βοήθεια. Κάτι το οποίο μας απασχόλησε και στις παραπάνω ενότητες είναι η συνεργασία της SSA με τον Νότο -εννοώντας κράτη της Ασίας, της Λατινικής Αμερικής ή και της Ωκεανίας τα νεότερα χρόνια- και τους λόγους που οδήγησαν σε αυτή τη συνεργασία (Elmorsy, 2016; Pijonijć, 2019).

Ήδη το 1955 καταγράφεται η πρώτη επίσημη συμμετοχή αφρικανικών και ασιατικών κρατών σε ένα συνέδριο στην Μπαντούνγκ της Ινδονησίας. Το συνέδριο προωθούσε τόσο την οικονομική όσο και την πολιτισμική συνεργασία με απώτερο στόχο το τέλος της αποικιοκρατίας. Επιπλέον, συζητήθηκε η ανάγκη για παγκόσμια ειρήνη καθώς και την ανάγκη για τα αναπτυσσόμενα κράτη να μειώσουν την εξάρτησή τους από τα ανεπτυγμένα κράτη. Το τελευταίο, θα επιτυγχανόταν εν μέρει μέσω συνεργασίας και διαμοιρασμού τεχνολογίας και τεχνογνωσίας μεταξύ των αναπτυσσόμενων κρατών. Μάλιστα, κατά τις δεκαετίες του 1960 και 1970 οι βάσεις που θεμελιώθηκαν με τη Διάσκεψη Μπαντούνγκ, οδήγησαν στη δημιουργία του Κινήματος των Αδέσμευτων το 1961 όπως και της Ομάδας των 77 (G-77). Η G-77 εκπροσώπησε τον Νότο στα διεθνή δρώμενα και ειδικά στην πρώτη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (UNCTAD) το 1964. Τέλος, είχε και

ηγετικό ρόλο στη διαμόρφωση του εννοιολογικού πλαισίου και των κατευθυντήριων αρχών για τη συνεργασία Νότου-Νότου (Elmorsy, 2016).

Εικόνα 1. Απεικόνιση συνεργασίας Αφρικής-Νότου. Πηγή: (Stahl, 2018)

Όπως παρατηρείται και από τα ανωτέρω οι συνεργασίες γίνονται τόσο σε διμερές επίπεδο όσο και σε τριμερές και πολυμερές επίπεδο. Επιπλέον, απεικονίζονται ενεργές συνεργασίες όχι μόνο με την Κίνα μέσω του Φόρουμ Συνεργασίας Κίνας-Αφρικής (FOCAC) αλλά και με τα κράτη της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής (MENA) καθώς και κράτη της Λατινικής Αμερικής και της Ασίας, ειδικά δε με την τριμερή συνεργασία Ινδίας, Βραζιλίας, Νοτίου Αφρικής (IBSA).

Ο αναπροσανατολισμός των εμπορικών συνεργασιών έφερε οφέλη για τα αναδυόμενα κράτη της SSA και ειδικά μέσω της πρόσβασης σε νέες αγορές -ήτοι την επέκταση στο διεθνές εμπόριο-. Οι εμπορικές συναλλαγές με έναν μεγάλο αριθμό εταίρων-κρατών φαίνεται επίσης να μειώνει την αστάθεια των εξαγωγών. Οι νέοι εταίροι μέσω των χρηματοδοτήσεων σε οικονομικές δραστηριότητες της SSA ωθούν την οικονομική ανάπτυξη. Επιπλέον, έμμεσα το οικονομικό πλεονέκτημα που παρουσιάζεται μέσω της ανάπτυξης των νέων εταίρων, είναι στις τιμές πρώτων υλών. Συνεπώς βελτιώνονται οι όροι με τους οποίους γίνονται εμπορικές συμφωνίες με παραδοσιακούς ή μη εταίρους. Αναφορικά με την εξειδίκευση και τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των εμπορικών συναλλαγών με νέους εταίρους, μειώνεται το κόστος παραγωγής, αυξάνεται η διαθέσιμη ποικιλία διαθέσιμων αγαθών και μεταφέρεται τεχνολογία και τεχνογνωσία. Τέλος, το «αποτύπωμα» που αφήνουν οι ΑΞΕ, αφορούν τόσο την μεταποιητική βιομηχανία καθώς και τη γεωργία και τον τουρισμό, υπηρεσίες αλληλένδετες με την μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη. Οι υποδομές -τις οποίες στηρίζει κυρίως η Κίνα- αποτελούν τον σημαντικότερο τομέα και βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητα (Elmorsy, 2016: 14).

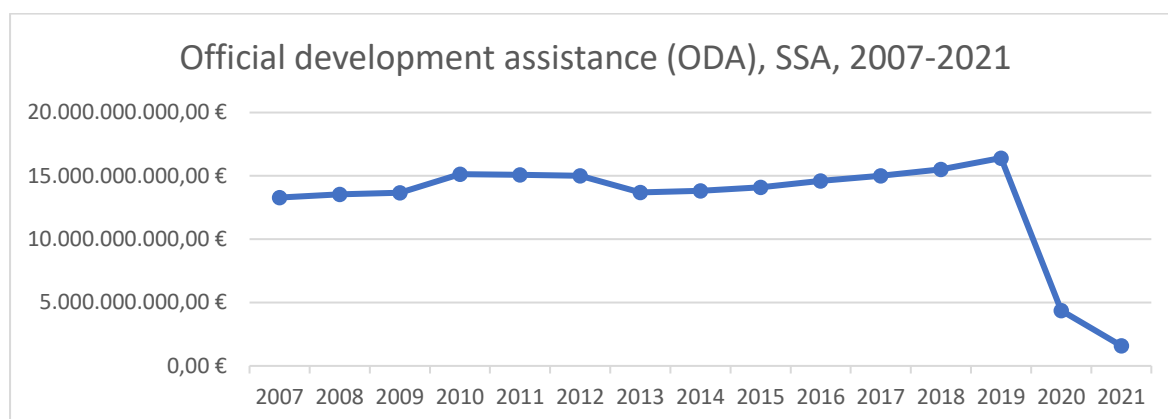
2.3 Η συνεργασία ΕΕ-SSA

Είναι γνωστό πως η ΕΕ έχει θεσμοποήσει τη σχέση της με την Αφρική ήδη από το 1964 με τη Σύμβαση Γιαουντέ. Έκτοτε το 2007 συμφωνήθηκε η «Κοινή Στρατηγική ΕΕ-Αφρικής». Η ΑΥ θεωρήθηκε ο «φυσικός εταίρος» για την ΕΕ μετά την υιοθέτηση της. Για αυτό το λόγο μέρος της αναδιαμόρφωσης της εξωτερικής πολιτικής της Κομισιόν στην SSA, ήταν πρώτα η διακοπή διμερών σχέσεων με ορισμένα κράτη της SSA και δεύτερον η αντιμετώπιση της από την ΕΕ ως μια ενιαία περιφερειακή

οντότητα. Το γεγονός πως η ΑΥ αποτελεί ένα στρατηγικό σύμμαχο για την ΕΕ, έρχεται σε πλήρη αντίθεση με το παρελθόν όπου τα αφρικανικά κράτη θεωρούνταν «παραλήπτες βοήθειας». Συνεπώς, η διμερής «EU – Africa Strategic Partnership» μπορεί να υπερσκελίσει την απλή συνεργασία και να αναπτυχθεί σε διμερείς σχέσεις σε ενεργειακά ζητήματα, στο ζήτημα κλιματικής αλλαγής, τα ζητήματα της μετανάστευσης και της εργασιακής απασχόλησης. Τέλος, σε ευρύτερο πλαίσιο η πολιτική που ακολουθεί η ΕΕ φαίνεται να είναι τριπλή σε διαστάσεις, η πρώτη αφορά τη βοήθεια, η δεύτερη αφορά το εμπόριο και η τρίτη αφορά την εξωτερική πολιτική (Stahl, 2018; Χουλιάρης & Πετρόπουλος, 2015: 129).

1984-85	1994-95	2004-05
65.5%	47.9%	43.4%

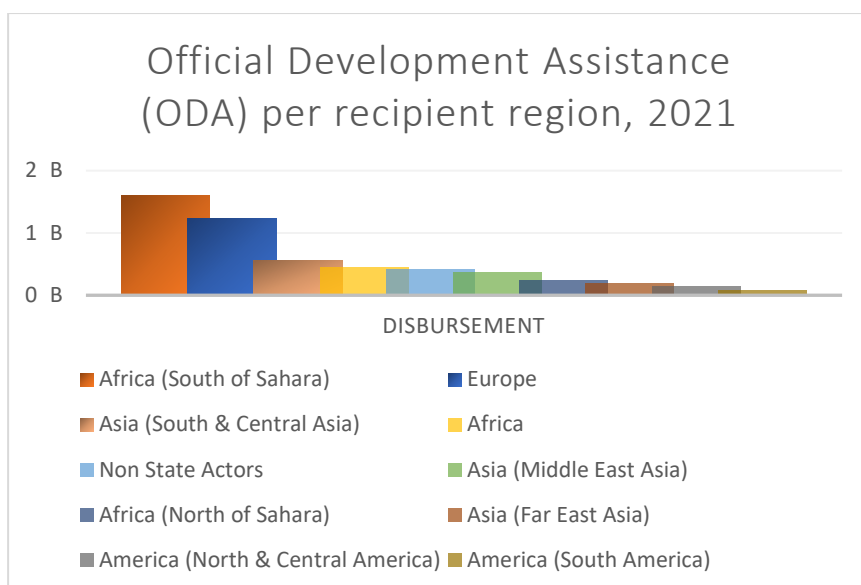
Πίνακας 1. Αναπτυξιακή βοήθεια της ΕΚ προς την SSA (ποσοστό του συνόλου). Πηγή δεδομένων: (Χουλιάρης & Πετρόπουλος, 2015)

Γράφημα 2. ODA ανά έτος, SSA, 2007-2021. Πηγή δεδομένων: EU-Aid Explorer, 2021. Πρόσβαση: 13/9/21

Ξεκινώντας με την αναπτυξιακή βοήθεια στην ανάλυση των σχέσεων ΕΕ-SSA παρατηρούμε στον Πίνακα 1 τα ποσοστά επί του συνόλου της αναπτυξιακής βοήθειας που έλαβε το υποσύστημα της SSA από την ΕΕ -τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) έως το 1993 και Ευρωπαϊκή Κοινότητα (ΕΚ) έως το 2009- τις δεκαετίες του 1980, 1990 και 2000. Διαφαίνεται μια αισθητή μείωση της τάξης του 22.1% στην εικοσαετία 85'-05'. Αυτό οφείλεται στο τέλος του διπολικού διεθνούς συστήματος με την πτώση της ΕΣΣΔ, το τέλος του ψυχρού πολέμου και συνεπώς την μετατόπιση ενδιαφέροντος.

Οι πολιτικές αναφορικά με την αναπτυξιακή βοήθεια αλλάζουν από το 2000 και φαίνεται ειδικά στο Γράφημα 2, όπου διαχρονικά από το 2007 έως το 2021 διαφαίνεται η σταθερή στήριξη της ΕΕ προς τα κράτη της SSA με τα ποσά αναπτυξιακής βοήθειας να ξεπερνούν τα 13€ δισεκατομμύρια ευρώ και να φτάνουν και τα 16€ δισεκατομμύρια το 2019. Τα δύο τελευταία έτη παρατηρείται μια πτώση στα ποσά αναπτυξιακής βοήθειας με 4€ δισεκατομμύρια το 2020 και 1.5€ δισεκατομμύρια το 2021 (Χουλιάρης & Πετρόπουλος, 2015: 130).

Γράφημα 3. ODA ανά περιφερειακό σύστημα, 2021. Πηγή δεδομένων: Eu-Aid Explorer, 2021. Πρόσβαση: 13/9/21

Σύμφωνα με το Γράφημα 3, προκύπτει πως ακόμη και το ποσό των 1.5€ δισεκατομμυρίων παραμένει το υψηλότερο ποσό που διατέθηκε από την ΕΕ για βοήθεια και το οποίο έλαβε η Υποσαχάρια Αφρική. Αποδεικνύεται εμπράκτως το ενδιαφέρον και η υποστήριξη της ΕΕ στο υποσύστημα της SSA. Επιπλέον με συμφωνία μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ το 2005 -η οποία θα ίσχυε από το 2010 και έπειτα- συμφωνήθηκε η διάθεση του 0,56% του ΑΕΕ σε διεθνή βοήθεια και το πλέον σημαντικό, αυτή η αύξηση να κατανεμηθεί στο 50% στην Υποσαχάρια Αφρική (Χουλιάρας & Πετρόπουλος, 2015: 130).

Σημαντικό είναι το γεγονός πως η ΕΕ ήδη από το 1990 έδωσε έμφαση στην έννοια της σωστής διακυβέρνησης μαζί με τα ανθρώπινα δικαιώματα, το κράτος δικαίου και τη δημοκρατία. Για αυτό το λόγο επεισήλθαν της διαδικασίας λήψης βοήθειας νέα κριτήρια πολιτικής αιρεσιμότητας. Η πολιτική αιρεσιμότητα (aid conditionality) αποτελεί το δικαίωμα του δωρητή -σε αυτή την περίπτωση τα κράτη της ΕΕ- να ρυθμίζουν τη συνεργασία ανάπτυξης με τα κράτη-λήπτες της βοήθειας, θέτοντας στόχους και τη μέθοδο της διαδικασίας με κάθε δικαίωμα μείωσης ή και τερματισμού της βοήθειας. Περιπτώσεις όπου ενεργοποιήθηκε το Άρθρο 96 της Συμφωνίας υπήρξαν, αναφορικά με ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Για παράδειγμα, το παραπάνω ενεργοποιήθηκε κατά κρατών αλλά παράλληλα αυτών των κυρώσεων η ΕΕ προώθησε σημαντικά μέσω χρηματοδότησης τα προγράμματα εκδημοκρατισμού και ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αποτελώντας πρότυπο για την ΑΥ να αναπτύξει δικούς της μηχανισμούς για να παρακολουθεί τα ζητήματα σχετικά με τη διακυβέρνηση (Χουλιάρας & Πετρόπουλος, 2015: 131; Stahl, 2018).

Όσον αφορά το εμπόριο, οι χώρες της Αφρικής εν γένει και ειδικά δε τα κράτη της Υποσαχάριας Αφρικής, ευνοούνταν από τις υπάρχουσες συμβάσεις όπως τη Σύμβαση Λομέ. Αν και οι εμπορικές συμβάσεις καθιστούσαν τα κράτη προνομιούχα, δεν άργησαν να εμφανιστούν σημάδια παρακμής. Συγκεκριμένα από το 1985 έως το 2006 το εξωτερικό εμπόριο που αφορούσε την SSA στην Ευρωπαϊκή Ένωση μειώθηκε κατά 1,8%. Δεδομένου του γεγονότος πως οι εξαγωγικές δυνατότητες της ηπείρου γενικά ήταν μικρές σε συνδυασμό με τις γενικές οικονομικές επιδόσεις των κρατών, τέθηκε ζήτημα επανεξέτασης των εμπορικών σχέσεων με την ΕΕ. Επιπλέον, οι μεταρρυθμίσεις που προωθήθηκαν από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ/IMF) και την Παγκόσμια Τράπεζα (World Bank) καθώς και η Συναίνεση της Ουάσιγκτον (Washington Concensus), επηρέασαν τις εμπορικές σχέσεις με την ΕΕ στον πυρήνα τους. Οι νέοι κανόνες εμπορικών προτιμήσεων του Παγκόσμιου

Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ/WTO) περί αμοιβαιότητας ή παραχώρησης στα αναπτυσσόμενα κράτη ήταν πλέον απαγορευτικοί ως προς τις διακρίσεις υπέρ κρατών ανεξαιρέτως. Μάλιστα, με το συμπέρασμα ομάδας εργασίας της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (GATT) -προκατόχου του WTO- κατέληξαν πως οι διακρίσεις υπέρ των κρατών African, Caribbean and Pacific States (ACP) δεν συνάδουν με το πλέον πολυμερές εμπορικό σύστημα. Λόγω των ανωτέρω, το 1998 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έκαναν πρόταση σύναψης Οικονομικών Εταιρικών Συμφωνιών (EPA) ανά περιφέρεια, ώστε να αντικατασταθούν οι μονομερείς εμπορικές προτιμήσεις. Ως αποτέλεσμα, η συζήτηση στράφηκε στην αναγκαία περιφερειακή οικονομική ολοκλήρωση. Εφόσον και ο ΠΟΕ επιτρέπει συμφωνίες μεταξύ κρατών εντός των ίδιων περιφερειακών και οικονομικών μπλοκ, η δημιουργία αυτών (πχ. SADC) ήταν το επόμενο βήμα (Χουλιάρας & Πετρόπουλος, 2015: 132).

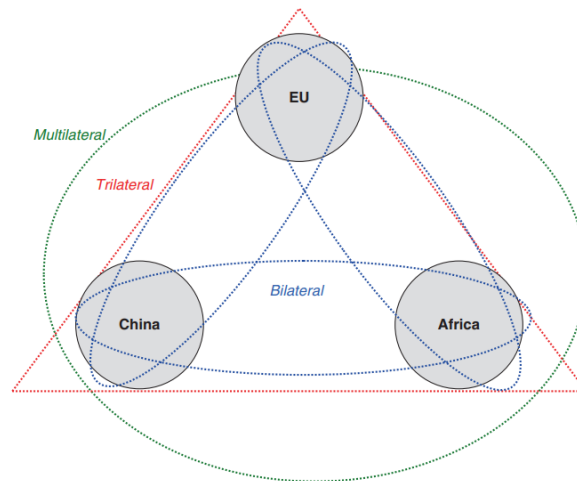
Υπήρξαν πολλές αντιδράσεις τόσο από επιστήμονες όσο και από Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ/NGO). Οι αντιδράσεις αφορούσαν την ενδεχόμενη αδυναμία των κρατών της Αφρικής να διαχειριστούν τις νέες συνθήκες, είτε μέσω μείωσης κρατικών εσόδων, έλλειψη ανταγωνισμού στις αγορές του εξωτερικού, την αναίρεση δεκαετιών προσπάθειας περιφερειακής ολοκλήρωσης ως απόρροια της «διαταγής» (diktat) κατά πολλούς επικριτές του νέου πλαισίου των EPA. Ως αποτέλεσμα του νέου πλαισίου EPA, 20 από τα κράτη ACP πέρασαν σε ενδιάμεσες συμφωνίες που τηρούν τους κανόνες όπως έχουν τεθεί από τον WTO. Από τα 43 κράτη που δεν υπέγραψαν συμφωνίες τα περισσότερα ανήκουν στις Ελάχιστα Αναπτυγμένες Χώρες και δεν κινδυνεύουν από κυρώσεις βάσει της πρωτοβουλίας της ΕΕ «Όλα εκτός από Όπλα». Συμπερασματικά, η όποια φιλελευποποίηση του εμπορίου, πρέπει να γίνει σταδιακά έτσι ώστε να γίνουν οι απαραίτητες μεταρρυθμίσεις και να προσαρμοστούν τα αφρικανικά κράτη εντός των νέων οικονομικών μπλοκ (Χουλιάρας & Πετρόπουλος, 2015: 134).

Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, παρουσιάστηκε η δυνατότητα των «κοινών δράσεων» (joint actions) και αποτέλεσε τη βάση για την υιοθέτηση Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (CFSP) και της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ESDP). Τα επόμενα έτη υπήρξαν τρεις περιπτώσεις στις οποίες η ΕΕ απέστειλε στρατιωτικές δυνάμεις, κατά την Επιχείρηση Άρτεμις το 2003 στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό (DRC), το 2006 1.100 στρατιώτες στην Κινσάσα και τέλος το 2008 στο Τσαντ στρατεύματα 3.700 στρατιωτών, με την έγκριση του Security Council των UN για την τελευταία. (Χουλιάρας & Πετρόπουλος, 2015: 135-136).

Η AU θεωρείται ακόμη αδύναμη από οικονομική και θεσμική σκοπιά και τα κράτη μέλη έχουν αποκλίνουσες συμπεριφορές και συχνά ανταγωνίζονται εντός των περιφερειακών και οικονομικών υποσυστημάτων κάτι το οποίο αποτρέπει τις κοινές δράσεις. Ως αποτέλεσμα αναιρούνται δεκαετίες οικοδόμησης θεσμών στην προσπάθεια διαπραγματεύσεων EPA (Χουλιάρας & Πετρόπουλος, 2015: 137). Η «Κοινή Στρατηγική ΕΕ-Αφρικής» έρχεται να επαναφέρει την ισορροπία μεταξύ των συμμετεχόντων με λεπτομερείς διαδικασίες και πολιτικές τόσο στην αποτροπή αλλά και στην διαχείριση κρίσεων (crisis prevention – crisis management). Αυτό που διαφαίνεται από τις πρακτικές της ΕΕ είναι πως προσπαθεί να αποτελέσει ένα παράδειγμα προς μίμηση για την AU, παρουσιάζοντας κανονιστικά πλαίσια για τη λειτουργική ολοκλήρωση. Δυστυχώς, η ειδοποιός διαφορά μεταξύ των δύο ενώσεων είναι πως η ΕΕ αποτελεί έναν υπερεθνικό θεσμό ενώ η AU έναν διακυβερνητικό θεσμό με πολλούς θεσμούς να βρίσκονται ακόμη σε ρητορικό στάδιο (Χουλιάρας & Πετρόπουλος, 2015: 139).

Παρά το γεγονός πως η ΕΕ αντιμετωπίζει την SSA λιγότερο ευνοϊκά από τα κράτη της Βόρειας Αφρικής ως « τρίτες χώρες της Μεσογείου » -για τις οποίες η στρατηγική της ΕΕ περιλαμβάνει «τα πάντα εκτός από ένταξη» στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας (ENP)- η ΕΕ συνεχίζει να αντιμετωπίζει την Αφρική ίσους όρους. Σε αυτό το σημείο συναντάται και η απάντηση της επέκτασης της Κίνας στην Υποσαχάρια Αφρική, η ΕΕ υιοθέτησε μια στρατηγική εξωτερικής πολιτική με απώτερο σκοπό τη

σύναψη μιας στρατηγικής συνεργασίας (CSP) με την Κίνα και την Αφρική. Δεδομένης αυτής της προσπάθειας ξεκίνησε ένας διάλογος ΕΕ-Κίνας για την Αφρική. Παρά το γεγονός πως η Κίνα δραστηριοποιείται κυρίως στην Υποσαχάρια Αφρική και ενώ η ΕΕ συνεχίζει και θα συνεχίσει να αποτελεί τον σημαντικότερο εταίρο στο άμεσο μέλλον, θεωρήθηκε χρήσιμο να υπάρξει ένας έλεγχος της δράσης του κινεζικού κράτους για να διατηρηθούν ισορροπίες (Χουλιάρας & Πετρόπουλος, 2015; Stahl, 2018).

Εικόνα 2. Επισκόπηση επιπέδων συνεργασίας ΕΕ, Κίνας, Αφρικής. Πηγή: (Stahl, 2018)

Στην Εικόνα 2 απεικονίζονται οι διμερείς συνεργασίες ΕΕ-Κίνα, ΕΕ-Αφρική, Κίνα-Αφρική. Επίσης η τριμερής συνεργασία ΕΕ-Κίνα-Αφρική και τέλος η ύπαρξη όλων των ανωτέρω σε πολυμερές επίπεδο. Η διμερής στρατηγική συνεργασία ΕΕ-Κίνας λειτουργεί με τον ίδιο τρόπο που λειτουργεί και η διμερής στρατηγική συνεργασία ΕΕ-Αφρικής, βασίζονται σε συνόδους κορυφής τις οποίες παρακολουθούν υψηλόβαθμοι εκπρόσωποι της ΕΕ και της ΑΥ. Η ειδοποιός διαφορά είναι πως η EU-Africa Strategic Partnership είναι διαμορφωμένη ως προς μια άλλη περιφέρεια και όχι μεμονωμένα κράτη περιφέρειας όπως είναι η EU-China Strategic Partnership για παράδειγμα.

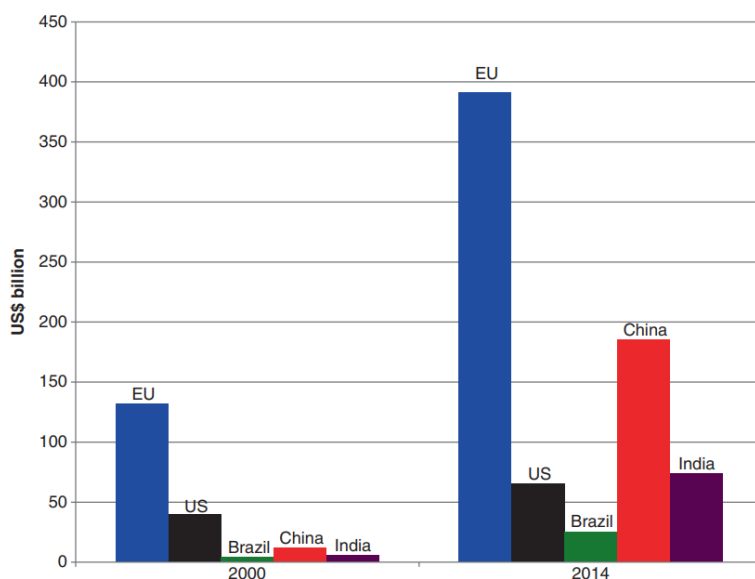
Τέλος, οι προσπάθειες δημιουργίας ενός πλήρως ολοκληρωμένου τριμερούς διαλόγου ΕΕ-Κίνας-Αφρικής δεν «καρποφόρησε» και έμεινε σε πειραματικό στάδιο. Η ΕΕ δεν κατάφερε να πείσει τους Αφρικανούς εταίρους της ΑΥ να συμμετάσχουν ενεργά και υπήρξε σύγχυση μεταξύ των δύο θεσμών που προωθούσαν τον τριμερή διάλογο, την Κομισιόν και το Κοινοβούλιο. Σημαντικό το γεγονός πως η ΕΕ μέσω του τριμερούς διαλόγου αποσκοπούσε στην ενδυνάμωση της συνεργασίας της με την Κίνα, συνεπώς χρησιμοποιούσε την SSA στην οποία είχαν και οι δύο βλέψεις. Ίδια τακτική ακολούθησε και στην διμερή στρατηγική συνεργασία ΕΕ-Κίνα για την Αφρική, όπως αποδεικνύει και ο τίτλος, αλλιώς θα μπορούσε κάλλιστα η φράση «για την» να είναι «με την». Παρά το γεγονός ότι σε πολλές περιπτώσεις η ΕΕ αντιμετωπίζει ίσους όρους την Αφρική, διαφαίνεται μια αναληγσία όταν πρόκειται για στόχους και συμφέροντα εκτός των εδαφών της αφρικανικής ηπείρου ενώ παράλληλα δεν έχει διατυπωθεί μια συγκεκριμένη θέση αναφορικά με τα Ευρωπαϊκά συμφέροντα και στόχους εντός της Αφρικής (Χουλιάρας & Πετρόπουλος, 2015; Stahl, 2018).

2.4 Η συνεργασία BICs-SSA

Η παρουσία των κρατών BICs εντός του υποσυστήματος SSA έγινε αντιληπτή τις δεκαετίες του 90' και του 00' με εντονότερη τη δράση της Κίνας στο εμπόριο και στις παρακρατικές επενδύσεις μολονότι σε άνισες ροές και κυρίως προς ήδη πλούσια σε πόρους κράτη. Ως αποτέλεσμα, ενώ αυξάνονταν το

ΑΕΠ της αφρικανική ηπείρου συνολικά, την ίδια στιγμή ο συνολικός φυσικός πλούτος συρρικνώθηκε δραματικά λόγω της εξάντλησης του φυσικού κεφαλαίου σε 9 από κάθε 10 κράτη (Bond, 2018). Αναφορικά με το εμπόριο για παράδειγμα, το 2010 το 50% της εξαγωγής και το 60% των συνολικών εισαγωγών προέρχονταν από νέους συνεργάτες και κυρίως από νέες μεγάλες οικονομίες όπως της Βραζιλίας, Ινδίας και Κίνας (BICs). Οι άμεσες ξένες επενδύσεις (FDI) της Κίνας στην SSA για παράδειγμα αποτελούσαν το 16% των συνολικών ΑΞΕ (Elmorsy, 2016).

Αναφερόμενος στον ΑΕΠ, πρέπει να σημειωθεί η επικράτηση του όρου στην πολιτική σκηνή από το 1960 ως ο ανώτατος δείκτης προόδου και ανάπτυξης. Ως αποτέλεσμα, παραγκωνίστηκε η περιβαλλοντική βιωσιμότητα, η κοινωνική δικαιοσύνη και η εξάλειψη της φτώχειας. Φυσικά μια οικονομία βασισμένη στην εξαγωγή φυσικών πόρων -η οποία εξ' ορισμού είναι μη ανανεώσιμη και μη βιώσιμη- δεν παρέχει ασφάλεια μακροπρόθεσμα και παγώνει την εκβιομηχάνιση. Συνεπώς, ΑΕΠ με υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης ενώ παράλληλα υπάρχει μια μη βιώσιμη εκμετάλλευση φυσικών πόρων μπορεί να υπάρξει εφόσον το ΑΕΠ δεν υπολογίζει την εξάντληση και υποβάθμιση των πόρων (Taylor, 2016). Η FOCAC -που είχαν συνόδους κορυφής κάθε τρία χρόνια από το 2000-2015- στη τελευταία στο Γιοχάνεσμπουργκ ανακοινώθηκε πλασματική δέσμευση \$60 δισεκατομμυρίων και στρατηγική «επανεκβιομηχάνισης». Αντιστοίχως και σε σύνοδο κορυφής Ινδίας-Αφρικής το 2015 στο Νέο Δελχί, έγινε δέσμευση \$10 δισεκατομμυρίων. Λόγω των ανωτέρω, υπήρξε μια αισιοδοξία που το τέλος του supercycle του 2015 «συνέτριψε» καθώς πολλά αφρικανικά κράτη εξαγωγείς πρώτων υλών βρέθηκαν με τεράστια χρέη (Bond, 2018).

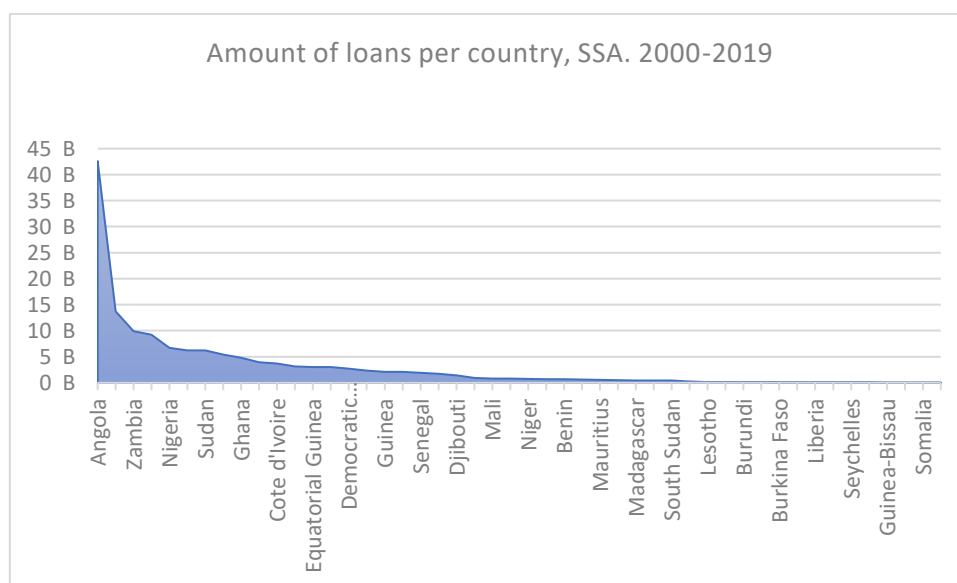

Εικόνα 3. Απεικόνιση γραφήματος της συνολικής αξίας εισαγωγών-εξαγωγών της SSA με τους κυριότερους εμπορικούς συνεργάτες, 2000 & 2014. Πηγή: (Stahl, 2018)

Στην Εικόνα 3 απεικονίζεται γράφημα όπου παρατηρούνται οι διεθνείς εμπορικές συναλλαγές μεταξύ της SSA με τους τρεις συχνότερους συνεργάτες, την ΕΕ η οποία διατηρεί την πρωτοκαθεδρία τόσο το 2000 όσο και το 2014 με ακόμη μεγαλύτερες αξίες εισαγωγών-εξαγωγών, τις ΗΠΑ οι οποίες παρέμειναν κάτω από τα \$100 δισεκατομμύρια δολάρια και τις δύο χρονικές στιγμές. Τέλος παρατηρούμε τα κράτη BICs, τα οποία σύσφιξαν κατά πολύ τις εμπορικές σχέσεις τους με την SSA. Η επίταση του εμπορίου με την Κίνα συνοδεύεται από την αύξηση εμπορικών ανταλλαγών με τις αναδυόμενες οικονομίες Ινδίας και Βραζιλίας (Sindzingre, 2013).

Πιο συγκεκριμένα, στις εξαγωγές προς τα κράτη BICs κυριαρχούν οι πρώτες ύλες και ειδικά το αργό πετρέλαιο (μη επεξεργασμένο) και το φυσικό αέριο σε αντίθεση με τα κράτη DAC στις οποίες εξαγωγές κυριαρχούν τα προϊόντα διατροφής (επεξεργασμένα ή μη), αναψυκτικά/χυμοί και παρασκευασμένα αγαθά εν γένει. Όσον αφορά τα εισαχθέντα προϊόντα, πρόκειται για μηχανήματα -κυρίως από κράτη DAC- χημικά και παραχθέντα αγαθά εν γένει -κυρίως από την Κίνα-. Επίσης οι εισαγωγές από την Ινδία αφορούν συνήθως μηχανήματα και καύσιμα (επεξεργασμένο αργό πετρέλαιο), ενώ η Βραζιλία, παρέχει προϊόντα διατροφής (επεξεργασμένα ή μη) και ζώντα ζώα. Τέλος, παρατηρείται ετερογένεια μεταξύ των κρατών της SSA όσον αφορά τους εμπορικούς εταίρους αλλά το πετρέλαιο αποτελεί το 70% όλων των εξαγωγών στα κράτη BICs (Sindzingre, 2013; Elmorsy, 2016: 8).

Η Κίνα επίσης μέσω της FOCAC, έχει υποστηρίξει την Υποσαχάρια Αφρική μέσω δανείων και επιχορηγήσεων, στήριξη για την υποδομή, τη γενναϊόδωρη ελάφρυνση του χρέους, το άνοιγμα της αγοράς της για προϊόντα της Αφρικής και υποστήριξη για την ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού και ιατρική περίθαλψη. Σε παρόμοιο πνεύμα, η συνεργασία με την Ινδία έχει ξεκινήσει από την ανεξαρτησία της τελευταίας από τη δεκαετία του 1960. Επίσης, έχουν συμφωνήσει σε συνεργασία για διάφορα ζητήματα όπως, επιστημονικά ζητήματα, έρευνα και τεχνολογία, υποδομές, ενέργεια και περιβάλλον. Επιπλέον, έχουν επίσης συνδράμει στην ανάπτυξη μέσω δανείων, ελάφρυνσης χρέους και χρηματοδότησης υποδομών. Τέλος η Βραζιλία, έχει συγκεκριμένες διμερείς συμφωνίες με ορισμένα κράτη της SSA, χωρίς επίσημη πλατφόρμα διαλόγου και έχει υποστηρίξει μέσω διαφόρων προγραμμάτων σε ζητήματα όπως της υγείας, υποδομών και γεωργίας. Η Βραζιλία πρωτοπορεί επίσης, μέσω μιας μοναδικής συνεργασίας με την Ινδία και την Νότια Αφρική. Η IBSA είναι μια τριμερής συμμαχία που αποσκοπεί στην ενδυνάμωση της διαπραγματευτικής δύναμης και του κύρους των τριών κρατών ενδυναμώνοντας τους δεσμούς μεταξύ τους (Elmorsy, 2016).

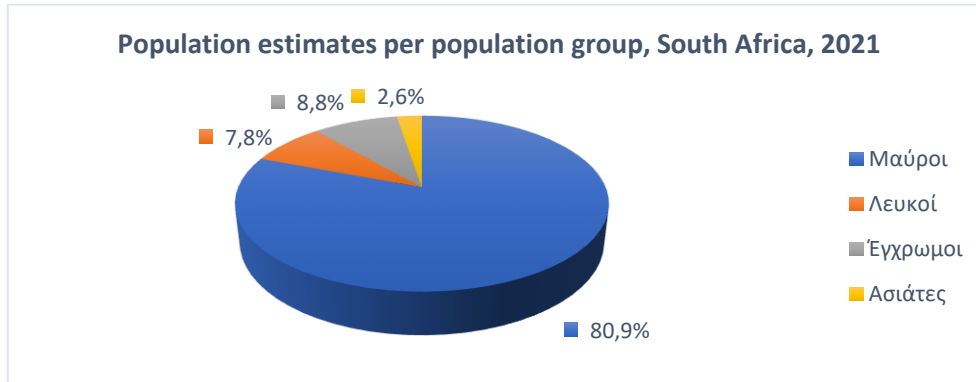
Γράφημα 4. Συνολική αξία δανείων Κίνας ανά κράτος SSA, 2000-2019. Πηγή δεδομένων: China Africa Research Initiative. Πρόσβαση: 16/9/21

Στο Γράφημα 4 παρατηρείται ακριβώς ο βαθμός της δέσμευσης του κινεζικού κράτους μέσω των \$144 δισεκατομμυρίων δολαρίων σε δάνεια στα κράτη της SSA με την Αγκόλα κράτος που εξάγει πετρέλαιο. Από το 2000 έχει λάβει \$43 δισεκατομμύρια μέσω 256 δανείων. Έτσι αποδεικνύεται και άλλο ένα αντάλλαγμα για τις πρώτες ύλες τις οποίες εισάγει από τα κράτη της Υποσαχάριας Αφρικής. Τα περισσότερα από αυτά τα δάνεια προέρχονται από την κινεζική Τράπεζα Exim και αποπληρώνονται από τα κράτη-λήπτες μέσω εξαγωγών πρώτων υλών. Η Τράπεζα Exim αποτελεί ένα

σημαντικό εργαλείο για την κινεζική εξωτερική πολιτική στην αναζήτηση εξασφάλισης φυσικών πόρων και διεθνούς επιρροής. Αυτές οι δεσμεύσεις επενδύσεων, εμπορίου και βοήθειας συνεπάγονται ενός δυνητικού «κλειδώματος» του εξαγωγικού μοντέλου σε πρώτες ύλες αποκλειστικά (Sindzingre, 2013).

3 Νότια Αφρική

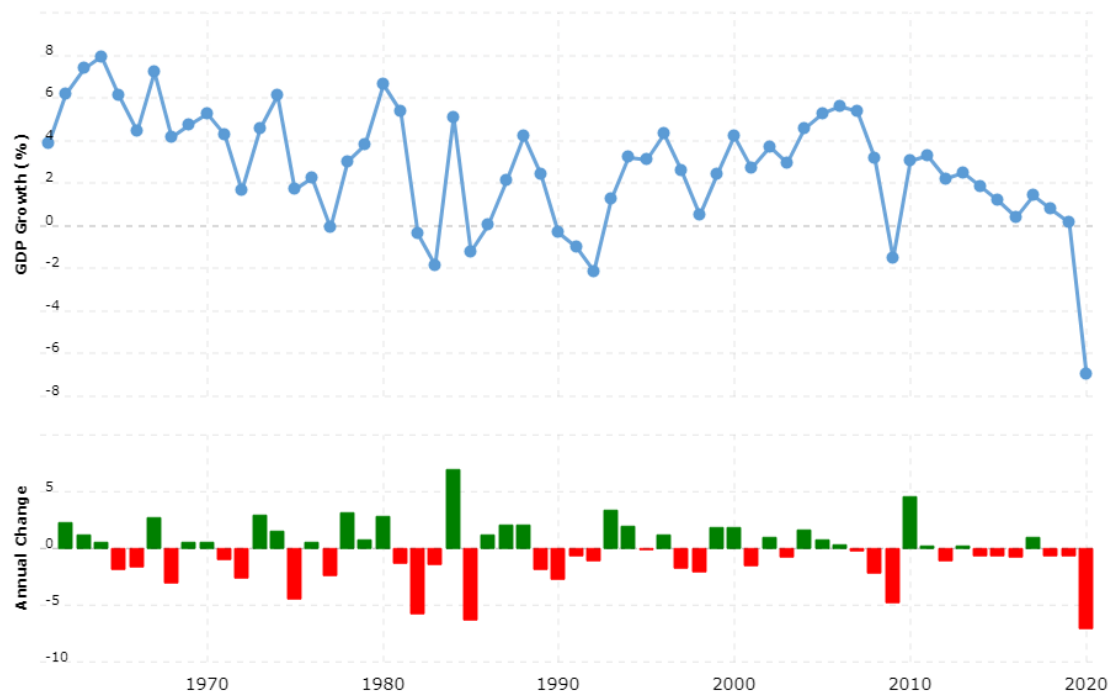
Όπως αναφέραμε και στην ενότητα 2, το εκάστοτε αφρικανικό κράτος διαφοροποιείται των άλλων στην ιστορία, τον πολιτισμό και την πολιτιστική κληρονομιά. Η Νότια Αφρική ήδη από τα τέλη του 17^{ου} αιώνα είχε εποίκηθεί από Ολλανδούς και συγκεκριμένα στο Ακρωτήριο της Καλής Ελπίδας όπου είχαν δημιουργήσει έναν εμπορικό σταθμό. Τον 19^ο αιώνα έγιναν δύο πόλεμοι με τους Βρετανούς (1881-1882 και 1899-1902) λόγω της ανακάλυψης ορυκτού πλούτου (διαμάντια, χρυσός). Έπειτα, κατέληξαν σε μια συμφωνία ειρηνικής συμβίωσης Ολλανδών-Βρετανών και το 1911 η Νότια Αφρική ανεξαρτητοποιήθηκε, η Βρετανική Αυτοκρατορία διατήρησε βέβαια σκληρή επιρροή επί του κράτους. Επιπλέον, το 1915 το νοτιοαφρικανικό κράτος έγινε και αποικιοκρατική δύναμη -έως το 1990- όταν η Γερμανία έχασε την αποικιοκρατία της Ναμίμπια. Τις δύο πρώτες δεκαετίες μετά την ανεξαρτητοποίηση οι ρυθμοί ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού ήταν ταχείς. Ταυτόχρονα, ο πληθυσμός των μαύρων Νοτιοαφρικάνων αυξήθηκε ραγδαία, πολλοί μετακινήθηκαν προς τις πόλεις αναζητώντας εργασία. Το 1946, η μεγαλύτερη απεργία που έχει γίνει στη Νότια Αφρική πραγματοποιήθηκε από μαύρους εργάτες ορυχείων με το αίτημα εισαγωγής κατώτατου μισθού. Όταν το κυβερνών κόμμα μετά τις εκλογές του 1948, το Εθνικό Κόμμα προχώρησε άμεσα στην εφαρμογή του Απαρτχάιντ διαιρώντας τη χώρα σε τέσσερις φυλετικές κατηγορίες πολιτών: μαύροι, λευκοί, μιγάδες και Ασιάτες (Evans, 1992; Χουλιάρας & Πετρόπουλος, 2015: 35). Μάλιστα, κάθε μια από τις ανωτέρω κατηγορίες μετακινήθηκε υποχρεωτικά σε ξεχωριστό μέρος από τις άλλες. Παρά την σθεναρή αντίσταση των αρνητών του καθεστώτος, το Απαρτχάιντ διατηρήθηκε για 46 χρόνια κατά τα οποία διαιωνιζόταν ο ρατσισμός και η κυριαρχία των λευκών. Το 1994 είναι το έτος το οποίο οι Νοτιοαφρικανοί θεωρούν πως πραγματικά ανεξαρτητοποιήθηκαν αφού το Απαρτχάιντ καταργήθηκε και έγιναν οι εκλογές όπως ορίζει η Δημοκρατία (Χουλιάρας & Πετρόπουλος, 2015: 36).

Γράφημα 5. Εκτιμήσεις πληθυσμού ανά πληθυσμιακή ομάδα, Νότια Αφρική, 2021. Πηγή Δεδομένων: StatsSA. Πρόσβαση: 5/10/21

Κατά τη δεκαετία 1980 έως και τις αρχές του 1990 η ανάπτυξη ήταν αρνητική (negative) ή αργή. Με την πτώση του Απαρτχάιντ το 1994 η οικονομία έδειξε τα πρώτα σημάδια «επούλωσης» και σταθερής ανάκαμψης. Σημαντικοί παράγοντες ήταν η μακροοικονομική διαχείριση και οι αποτελεσματικοί θεσμοί. Έκτοτε, η ανάπτυξη ετησίως έχει μέσο ρυθμό 3,19%. Τα κράτη της Νοτιότερης Αφρικής αντιλαμβάνονται την παγκοσμιοποίηση ως κάτι εξωτερικά επιβαλλόμενο και διαμεσολαβημένο από τους θεσμούς της Παγκόσμιας Τράπεζας και του ΔΝΤ (Bhorat, Naidoo, Oosthuizen, & Pillay, 2016). Στη Νότια Αφρική η παγκοσμιοποίηση ήταν σε μεγάλο μέρος «εσωτερικής παραγωγής» αφού ήταν κάτι επιθυμητό από δύο σημαντικούς δρώντες, το κράτος καθαυτό και οι μεγαλύτεροι επιχειρηματικοί όμιλοι αυτού.

Ήδη πριν επιτευχθεί η μετάβαση σε μη φυλετική κυβέρνηση το 1994, κυριαρχούσαν την οικονομία της Νοτίου Αφρικής επιχειρηματικοί όμιλοι, εκ των οποίων οι τέσσερις μεγαλύτεροι ήλεγχαν το 83% των εγγεγραμμένων εταιρειών στο χρηματιστήριο του Γιохάνεσμπουργκ (JSE) (Carmody, 2002: 256). Οι στρατηγικές επένδυσης που ακολουθούν οι όμιλοι έχουν τη δυνατότητα δημιουργίας θέσεων εργασίας σε κρατικό επίπεδο. Δεδομένου και του μικρού εξωτερικού χρέους, η Νότια Αφρική είχε τη δυνατότητα να ακολουθήσει μια «ανορθόδοξη» αναπτυξιακή στρατηγική. Αντί αυτής, επέλεξε να υιοθετήσει το «ορθόδοξο» πρόγραμμα οικονομικής μεταρρύθμισης «Ανάπτυξης, Απασχόλησης και Αναδιανομής» (GEAR) το 1996 (Carmody, 2002: 257). Η συνολική στάση του νοτιοαφρικανικού κράτους απέναντι στην παγκοσμιοποίηση ήταν αντιφατική. Αρχικά, επεδίωκε μια σκληρή δημοσιονομική πολιτική -η οποία ξεπερνούσε και την προτεινόμενη βάση GEAR- και κατά δεύτερον, οι δασμοί ήταν επίσης πιο επιβαρυνμένοι από ότι πρότεινε ο WTO. Ο πρώην πρόεδρος της Νοτίου Αφρικής Τάμπο Μπέκι επιχειρηματολόγησε πως τα Δυτικά κράτη έχουν πετύχει τέτοια επίπεδα οικονομίας και ανάπτυξης ακριβώς επειδή είχαν την παγκοσμιοποίηση ως εργαλείο. Συνεπώς δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί αυτό το εργαλείο για να επιτευχθεί ανάπτυξη όντας αυτό-περιορισμένοι εντός κρατικών συνόρων ή περιφερειών και για αυτό η Νότια Αφρική ακολουθεί το δυτικό πρότυπο παγκοσμιοποίησης (Carmody, 2002: 258).

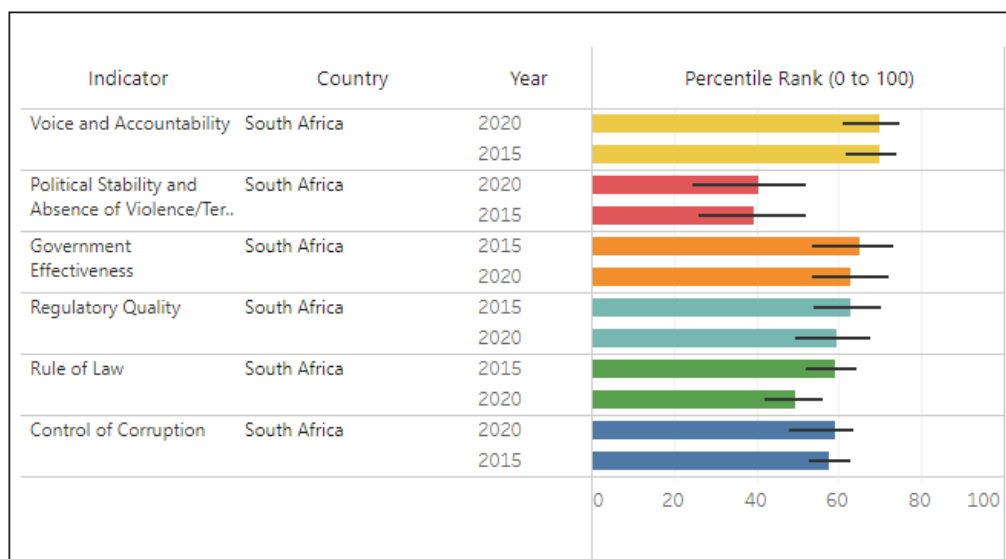

Εικόνα 4. Ετήσια αύξηση ΑΕΠ Νότιας Αφρικής (επί τοις %) από το 1961-2021. Πηγή Δεδομένων: World Bank Πρόσβαση 21/11/2021

Η σημαντικότερη περίοδος γρηγορότερης οικονομικής ανάπτυξης ήταν κατά το διάστημα 04'-08' όπου το πραγματικό ΑΕΠ επεκτάθηκε με ετήσιο μέσο ρυθμό σχεδόν 5% την οποία διέκοψε η παγκόσμια οικονομική κρίση με συνέπεια το νοτιοαφρικανικό κράτος να παρουσιάσει σύντομη ύφεση το 2009. Η Νότια Αφρική γνώρισε χάρη στην άνοδο τις κοινωνικές υπηρεσίες και την πρόνοια, τη δημιουργία βασικών υποδομών και μια μέτρια μείωση της ακραίας φτώχειας (extreme poverty) (Bhorat, Naidoo, Oosthuizen, & Pillay, 2016). Οι νοτιοαφρικανικές εταιρείες χρησιμοποίησαν το τοπικό πλεονέκτημά τους στην Αφρική ώστε να επιτύχουν οικονομίες κλίμακας και να αυξήσουν τα κέρδη τους χρησιμοποιώντας την περιφέρεια σαν «εφαλτήριο» ώστε να παγκοσμιοποιηθούν. Για παράδειγμα, ενώ τα περισσότερα ορυχεία της Νότιας Αφρικής ήδη τη δεκαετία του 2000 στέρευαν, οι νοτιοαφρικανικές εταιρείες ήθελαν να κατακτήσουν τα ορυχεία της υπόλοιπης περιφέρειας πριν

περάσουν σε ανταγωνιστικότερες αγορές. Ως αποτέλεσμα, η εκ των έξω παγκοσμιοποίηση συνυφάνεται με την εκ των έσω. Έτσι, οι εταιρείες απορροφώνται σε μια «κλάση» διακρατική όπου το κεφάλαιο προσαρμόζει την ατζέντα δεδομένης της ευελιξίας και κινητικότητας. Μολαταύτα, η επανένταξη στην παγκόσμια αγορά ενίσχυσε την εξάρτηση από βιομηχανίες έντασης πόρων με αρνητικές επιπτώσεις για την βιωσιμότητα (Carmody, 2002).

Νότια Αφρική διαφοροποιήθηκε των υπολοίπων αναδυόμενων περιφερειακών δυνάμεων όπως είναι η Βραζιλία και η Ινδία -που δραστηριοποιούνται και εκτός των περιφερειών τους- και δρούσε με ελάχιστες εξαιρέσεις εντός της αφρικανικής ηπείρου και ειδικά εντός της περιφέρειας SSA. Σχεδόν όλη η αναπτυξιακή βοήθεια (aid) και όλη η ειρηνευτική δραστηριότητα (peacekeeping) αφορά τα αφρικανικά κράτη. Σύμφωνα με τα ανωτέρω διαφαίνεται ο ρόλος της Νοτίου Αφρικής ως μια περιφερειακή δύναμη με φιλοδοξίες για ηγεμονία επί του περιφερειακού υποσυστήματος SSA και κύρους στο παγκόσμιο διεθνές σύστημα. Ακόμη και με διαφοροποιήσεις ανά τα έτη μετά το 1994, η Αφρική αποτελεί σταθερή προτεραιότητα εξωτερικής πολιτικής για τη Νότια Αφρική. Επί της προεδρίας Μπέκι προωθήθηκε σε μεγάλο βαθμό και η παν-αφρικανική ατζέντα, ειδικά δε μέσω της ίδρυσης θεσμών όπως της Νέας Εταιρικής Σχέσης για την Ανάπτυξη της Αφρικής (NEPAD). Η σημαντικότερη διαφοροποίηση υπήρξε επί της προεδρίας Ζούμα, κατά την οποία υπήρξε μια στροφή του ενδιαφέροντος προς τα κράτη BRICS χωρίς να είναι απαραίτητα κακό αυτό εφόσον εξωτερικές συνεργασίες με κράτη όπως της Κίνας αποσκοπούν στην προώθηση όχι μόνο των συμφερόντων της Νοτίου Αφρικής αλλά και της αφρικανικής ηπείρου στο σύνολό της (Smith, 2018).

Εικόνα 5. Απεικόνιση γραφήματος παγκόσμιων δεικτών διακυβέρνησης. Πηγή Δεδομένων: World Bank Πρόσβαση: 8/10/21

Στην Εικόνα 5 απεικονίζονται οι παγκόσμιοι δείκτες διακυβέρνησης και παρατηρείται πως μέσα στην τελευταία πενταετία υπάρχει μείωση κατά 9,61% στο δείκτη Κράτους Δικαίου, ποσοστό μεγάλο το οποίο συνάδει και με τις τελευταίες εξελίξεις στην πολιτική σκηνή του εσωτερικού όπου έχει πλέον συλληφθεί ο πρώην πρόεδρος της Νοτίου Αφρικής Τζέικομπ Ζούμα για διαφθορά. Πρόκειται για μια νίκη του Κράτους Δικαίου και βάσει αυτής το ποσοστό θα βελτιωθεί. Τα παραπάνω μας φέρνουν και στον έλεγχο της διαφθοράς ο οποίος δείκτης έχει αυξηθεί κατά 1,44% και ενδεχομένως με τη σύλληψη Ζούμα να αυξηθεί περισσότερο. Αναφορικά με την πολιτική σταθερότητα και την έλλειψη βίας/τρομοκρατίας η οποία έχοντας σημειώσει ήδη 1,05% μείωση με τις διαδηλώσεις, τα βίαια επεισόδια και τους τουλάχιστον τριάντα Νοτιοαφρικάνους πολίτες που έχασαν τη ζωή τους θα μειωθεί περαιτέρω. Τέλος, η κυβερνητική αποτελεσματικότητα αποκλίνει κατά 1,92% μέσα στην

τελευταία πενταετία, με το ΑΕΠ του 2020 να πέφτει στα R652 δισεκατομμύρια -ήτοι \$44 δισεκατομμύρια δολάρια- λόγω και της πανδημίας COVID-19. Συνολικά οι δείκτες δεν έχουν βρεθεί κάτω από τα 40/100 ούτε το 2015 ούτε το 2020.

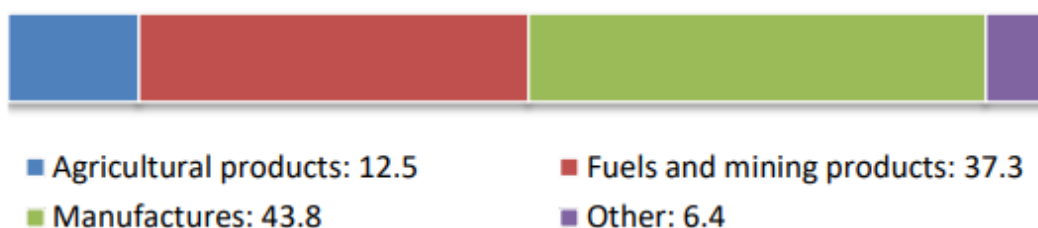
3.1 Ανάλυση ανόδου Νοτίου Αφρικής στο ευρύτερο περιφερειακό και παγκόσμιο διεθνές σύστημα

Δεδομένης της χρονικής στιγμής που η Νότια Αφρική εντάχθηκε ξανά στη διεθνή κοινότητα το 1994 και σταμάτησε να είναι ένα «κράτος παρίας», υπήρξε και ένας συνδυασμός ιστορικών και γεωπολιτικών συγκλίσεων, η περιφέρεια της Υποσαχάριας Αφρικής είχε επίσης αλλάξει. Η υλική υπεροχή -ασυναγώνιστη τότε από άλλα αφρικανικά κράτη- και η ειρηνική μετάβαση σε δημοκρατικό πολίτευμα υπό την ηγεσία του Νέλσον Μαντέλα έδωσαν στη Νότια Αφρική τη θέση του «φαβορί» για να ανέβει στη θέση του περιφερειακού ηγεμόνα (Ako Kraai, 2018; Smith, 2018). Πιο συγκεκριμένα, επεδίωκε να επαναπροσδιοριστεί -ως ένας πολέμιος της δημοκρατίας, των ανθρώπινων δικαιωμάτων και της ειρήνης- εκ νέου διαγράφοντας την αμαυρωμένη εικόνα ως «κράτος παρίας». Η Νότια Αφρική προσχώρησε σε πολλούς και ποικίλους περιφερειακούς και διεθνείς οργανισμούς, συμπεριλαμβανομένων των SADC, OAU, UN και το 2010 επίσης την τριμερή IBSA και τα κράτη BRICS. Δεδομένης βέβαια του τέλους της προεδρίας Μαντέλα το 1999, έκτοτε η εξωτερική πολιτική ακολουθεί άλλη «διαδρομή» από τις αξίες που πρέσβευαν (Ako Kraai, 2018).

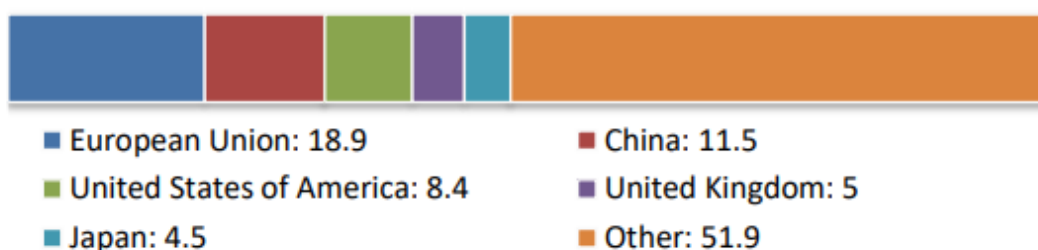
Νότια Αφρική αναγνωρίστηκε επίσης σαν περιφερειακός ηγεμόνας από τη διεθνή κοινότητα αναμφίβολα. Αδιαμφισβήτητη απόδειξη αποτελεί η συμμετοχή σε αποκλειστικούς θεσμούς όπως τα κράτη Group of Twenty (G20), τα κράτη BRICS και το γεγονός πως οι ηγέτες συχνά έχουν κληθεί σε πολυμερή φόρουμ των πιο εξελιγμένων και βιομηχανοποιημένων κρατών όπως τους G7/8 και το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ στο οποίο θεωρούνται εκπρόσωποι όχι μόνο της Νοτίου Αφρικής αλλά ολόκληρης της ηπείρου. Τα ανεπτυγμένα κράτη επίσης βλέπουν τη Νότια Αφρική ως ένα στρατηγικό κράτος που θα μπορούσε να βρίσκεται στην πρώτη γραμμή επίλυσης περιφερειακών κρίσεων. Αφενός μια στενή συνεργασία με τις ΗΠΑ και τους Δυτικούς ηγέτες είναι χρήσιμη, αφετέρου τα αφρικανικά κράτη δεν μπορούν να πάψουν να φοβούνται πως η Νότια Αφρική είναι ένας «Δυτικός Δούρειος Ίππος» και η συνεργασία αυτή είναι και αρνητική για κράτη της περιφέρειας. Εν ολίγοις, η θέση της Νοτίου Αφρικής ως περιφερειακός ηγέτης είναι ένας συνδυασμός διεθνών αναγκών για Αφρικανική εκπροσώπηση στη διεθνή κοινότητα και οι φιλοδοξίες του ίδιου του κράτους, ελλείψει κοινής περιφερειακής συναίνεσης στην ηγεσία της Νοτίου Αφρικής (Smith, 2018)

Breakdown in economy's total exports

By main commodity group, % (2019)

By main destination, % (2020)

Εικόνα 6. Απεικόνιση ανάλυσης συνολικών εξαγωγών ανά είδος πρώτων υλών (commodities) 2019/ανά κύριο προορισμό, 2020. Πηγή δεδομένων: WTO. Πρόσβαση: 7/10/21

Στην εικόνα 6 αποδεικνύεται το γεγονός πως η Νότια Αφρική επίσης στηρίζει τις εξαγωγές της στις πρώτες ύλες αποκλειστικά, με δεδομένα του 2019, τα μεταποιημένα αγαθά (manufactures) αποτελούν το 43,8% τα αγροτικά προϊόντα το 12,5% και ο ορυκτός πλούτος το 37,3%. Η Νότια Αφρική μπορεί να εξαγει καύσιμα και μεταλλευτικά προϊόντα αλλά η ίδια δεν έχει πετρέλαιο, μόνο ορυκτό πλούτο (διαμάντια, χρυσό κ.α) (Sindzingre, 2013). Στο δεύτερο μέρος της ανάλυσης -τον κύριο προορισμό- παρατηρούμε ακριβώς την επιτυχία της Νότιας Αφρικής στην φιλελευθεροποίηση της αγοράς της. Ενώ άλλα αφρικανικά κράτη ακόμη δρούν αποκλειστικά εντός της ηπείρου τους, η Νότια Αφρική εξαγει στις πιο αναπτυγμένες οικονομίες όπως διαφαίνεται βάσει δεδομένων του 2020. Η ΕΕ και η Κίνα αντίστοιχα έχουν την πρώτη και τη δεύτερη θέση ως κυριότεροι προορισμοί με το συνολικό ποσοστό να φτάνει το 30,4% (Smith, 2018; April, 2009).

Το εμπόριο φιλελευθεροποιήθηκε από τη δεκαετία του 1990, ο μεταποιητικός τομέας απέτυχε να αναταγωνιστεί στις παγκόσμιες αγορές μεταποιητικών εξαγωγών. Έχει παρατηρηθεί επίσης πως κανένα κράτος μεσαίου εισοδήματος δεν έχει καταφέρει να περάσει σε υψηλό εισόδημα χωρίς τη δυναμική μιας μεταποιητικής βιομηχανίας. Η οικονομική ανάπτυξη των τελευταίων δύο δεκαετιών για τη Νότια Αφρική στηρίχτηκε κυρίως από τον τομέα παροχής υπηρεσιών. Πιο συγκεκριμένα στηρίχτηκε στους τομείς χρηματοοικονομικών, τις επιχειρήσεις όπως οι οικοδομές και ως ένα βαθμό στη χονδρική και στο λιανικό εμπόριο. Η απασχόληση επίσης προωθήθηκε από τον τομέα παροχής υπηρεσιών και ειδικά τα επαγγέλματα εξειδίκευσης. Η δημιουργία θέσεων εργασίας από την κυβέρνηση τείνει να συγκεντρώνεται σε επαγγέλματα χωρίς ειδίκευση ή μεσαίου επιπέδου και φαίνεται να συνδέεται με κρατικό πρόγραμμα ενίσχυσης και δημιουργίας θέσεων για άνεργους και

ανειδίκευτους σε έργα υποδομών και δημόσιας ασφάλειας (Bhorat, Naidoo, Oosthuizen, & Pillay, 2016).

Regional Trade Agreements (RTAs) South Africa is a member of
1. European Free Trade Association (EFTA)-SACU
2. EU-SADC
3. EU-South Africa
4. Southern African Customs Union (SACU)
5. Southern African Development Community (SADC)
6. Southern Common Market (MERCOSUR)-Southern African Customs Union (SACU)
7. United Kingdom-SACU and Mozambique
8. India-SACU (Υπό διαπραγμάτευση)

Πίνακας 2. Περιφερειακές Συμφωνίες Εμπορίου (RTAs) σε ισχύ όπου μετέχει η Νότια Αφρική. Πηγή Δεδομένων: WTO. Πρόσβαση: 6/10/21

Στον πίνακα 2, οι RTAs στις οποίες μετέχει η Νότια Αφρική εκ των οποίων προκύπτει πως οι διμερείς σχέσεις με την ΕΕ και με συγκεκριμένα κράτη από την Ευρώπη είναι στενές. Επιπλέον παρατηρείται πως όλες οι RTAs αφορούν τη Νοτιότερη Αφρική και δεν εμπλέκεται με άλλα περιφερειακά υποσυστήματα εντός της SSA, όπως τη ECOWAS της Δυτικής Αφρικής ή της UDEAC στην Κεντρική Αφρική. Τέλος, υπο διαπραγμάτευση βρίσκεται η περιφερειακή συμφωνία εμπορίου με την Ινδία, έναν σημαντικό εταίρο τόσο για τα κράτη της SSA όσο και για την Νότια Αφρική συγκεκριμένα. Μάλιστα η Ινδία συνεργάζεται στενά με τη Νότια Αφρική σε ότι αφορά τον εξορυκτικό τομέα, τόσο με εισαγωγές από το νοτιοαφρικανικό κράτος αλλά και σε ότι αφορά με τη δράση της Ινδίας στα ορυχεία της Υποσαχάριας Αφρικής (Bhalla & Bhalla, 1997; Dubey & Biswas, 2016).

3.2 Ανάλυση της δράσης της Νότιας Αφρικής εντός των περιφερειακών συστημάτων και των Δ.Ο που μετέχει.

Στο εσωτερικό του υποσυστήματος της SSA, η Νότια Αφρική σαν περιφερειακός ηγεμόνας έχει να αντιμετωπίσει τις «δευτερεύοντες δυνάμεις». Αυτές είναι τα τρία κράτη με τις καλύτερες επιδόσεις στην οικονομία, η Αγκόλα, η Κένυα και η Νιγηρία. Αυτά τα κράτη εκτός από το γεγονός πως έχουν και αυτά φιλοδοξίες και δεδομένου ότι κανένα κράτος δεν ακολουθεί άλλα κράτη «τυφλά», φέρουν έναν σημαντικό ρόλο. Χωρίς την υποστήριξη των «δευτερευόντων δυνάμεων» οι περιφερειακές δυνάμεις δεν θα μπορούσαν να χτίσουν τα θεμέλια για να φτάσουν στόχους εξωτερικής πολιτικής σε περιφερειακό αλλά και διεθνές επίπεδο (Smith, 2018: 116; Scholvin, 2018: 138).

Το νοτιοαφρικανικό κράτος έως και το 2016 ήταν η μεγαλύτερη οικονομία και το πιο βιομηχανοποιημένο κράτος της ηπείρου. Παρά τα παραπάνω, η Νιγηρία επίσημα είναι πλέον η μεγαλύτερη οικονομία με τους ρυθμούς ανάπτυξης της Νοτίου Αφρικής να πλησιάζουν το 0%. Οι σχέσεις των δύο έχουν σημαδευτεί από γεγονότα που προκάλεσαν διπλωματική ένταση και ενώ υπονόμισαν τη Νότια Αφρική, πέραν αυτού δεν φαίνεται να έχουν κάποια στρατηγική αμφισβήτησης. Επιπλέον, η οικονομική διπλωματία της Νιγηρίας αποτελεί ακούσια αμφισβήτηση.

Επίσης, η Αγκόλα επιδιώκει μια στρατηγική ήπιας εξισορρόπησης και η Κένυα αν και δεν επιδιώκει κάποια στρατηγική, είναι ένα ενδεχόμενο η πιθανότητα ανταγωνισμού σε οικονομικά ζητήματα (Smith, 2018: 119; Scholvin, 2018: 138).

Εν ολίγοις, η Νότια Αφρική έχει να αντιμετωπίσει έναν πιθανό διεκδικητή που ενδεχομένως την υπερτερεί και δύο εμφανώς υποδεέστερες δευτερεύοντες δυνάμεις τόσο από οικονομική όσο και από στρατιωτική πλευρά. Επιπρόσθετα, και η Αγκόλα και η Νιγηρία υστερεί σε μία από τις δύο προϋποθέσεις και ειδικά η Νιγηρία δεν μπορεί να διακινδυνεύσει, έχοντας να αντιμετωπίσει συγκρούσεις σε Κεντρική και Δυτική Αφρική όσο και στο εσωτερικό της (Scholvin, 2018: 144). Παράλληλα, με αφορμή τις προαναφερθείσες συγκρούσεις, παρατηρείται μια αναληψία από τον περιφερειακό ηγεμόνα όσον αφορά τις αναδυόμενες κρίσεις εντός της ηπείρου τα τελευταία χρόνια (Scholvin, 2018: 144; Smith, 2018: 120).

Αναφορικά με την πολυμερή ηγεσία, επί προεδρίας Μπέκι μπήκαν τα θεμέλια για την οικοδόμηση των τειχών ειρήνης και ασφάλειας της ΑΥ, παράλληλα με τη δημιουργία της NEPAD όπως αναφέραμε και στην ενότητα 3 (Smith, 2018: 121; Scholvin, 2018: 154). Η Νότια Αφρική παρά τις κακές οικονομικές επιδόσεις, συνεχίζει να χρησιμοποιεί οικονομικά εργαλεία όπως τις συνεργασίες ανάπτυξης στην εξωτερική πολιτική της. Διαθέτοντας το 0,7%-1% του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος (GNI) ανταγωνίζεται τους μεγαλύτερους δωρητές. Παρομοίως, προσφέρει το 20% του προϋπολογισμού του SADC, αντίστοιχα διαθέτει το 15% στον προϋπολογισμό της ΑΥ και φιλοξενεί και χορηγεί το Παν-αφρικανικό Κοινοβούλιο. Τέλος, προσφέρει R35 εκατομμύρια και φιλοξενεί τη Γραμματεία της NEPAD ετησίως (Smith, 2018: 122).

Παρά τα προαναφερθέντα, κάτω από το ενδιαφέρον στη δημιουργία και διατήρηση της ειρήνης υποβόσκει και το ενδιαφέρον της Νοτίου Αφρικής να δημιουργηθούν σταθερές αγορές στην περιφέρεια. Για αυτό το λόγο και οι ειρηνευτικές αποστολές ακολουθούνται από βοήθεια στις ανακατασκευές και στη δημιουργία θεσμών. Για όλα τα παραπάνω, πολλά αφρικανικά κράτη θεωρούν το νοτιοαφρικανικό κράτος «μεγάλο αδερφό», ένα «δορυφόρο» της Δύσης που προωθεί την «ατζέντα» δημοκρατίας και ανθρώπινων δικαιωμάτων. Η γραμμή μεταξύ του ηγεμόνα και του «ανεπιθύμητου επεμβαίνοντα» είναι λεπτή. Δεν είναι λίγες οι φορές που η Νότια Αφρική έχει υιοθετήσει μια εξωτερική πολιτική αντίθετη των θέσεων της ΑΥ προωθώντας αποκλειστικά δικά της οφέλη (Smith, 2018: 124).

Για παράδειγμα, αν και κράτος που υποστήριξε το 1998 το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο (ICC) – το οποίο αφορά εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας – το 2016 αποφάσισε να αποχωρήσει και προς το παρόν παραμένει μέλος αφού το 2017 η προσπάθεια αποχώρησης θεωρήθηκε αντισυνταγματική από το Ανώτατο Δικαστήριο. Φαίνεται όμως πως οφείλεται στα εντάλματα σύλληψης των al-Bashir του Σουδάν, Muammar Gaddafi της Λιβύης και Uhuru Kenyatta της Κένυας -κάτι το οποίο δείχνει μια παν-αφρικανική θέση από πλευράς της Νοτίου Αφρικής εφόσον καταδίκασε τα ανωτέρω εντάλματα σύλληψης και η ΑΥ-. Συνεπώς, αναταράχθηκε όλος ο πυρήνας των μελών του ICC στο άκουσμα προκατάληψης εναντίον των αφρικανικών κρατών (Du Plessis & Gevers, 2018).

Η συνοχή της εξωτερικής πολιτικής της Νοτίου Αφρικής χαρακτηρίζεται από αντιθέσεις και ασυνέπεια. Ενώ ρητορεύουν για τη δημοκρατία, και τα ανθρώπινα δικαιώματα ως πυλώνες της εξωτερικής πολιτικής οι θέσεις τους είναι συνήθως ασταθείς. Επί προεδριών Μπέκι και Ζούμα, η Νότια Αφρική έγινε επιλεκτική ως προς τα ανθρώπινα δικαιώματα σε καταστάσεις που αφορούσαν την εξωτερική πολιτική. Συνεπώς κέρδισε τη διάκριση ως ο κυρίαρχος των αντιφάσεων τόσο ενδοπεριφερειακά όσο και στους διεθνείς θεσμούς (Akokragi, 2018). Είναι σημαντικό για την Νότια Αφρική να διατηρήσει τη θέση της ως περιφερειακός ηγεμόνας καθώς αν χάσει αυτή, αυτομάτως χάνει και την πρόσβασή της στα αποκλειστικά γκρουπ κρατών όπως τους G20 ή τα BRICS, ειδικά όταν

πιθανοί διεκδικητές ηγεμονίας όπως η Αγκόλα και η Νιγηρία περιμένουν να πάρουν τα ηνία (Smith, 2018: 132).

3.2.1 SADC

Το 1980, η εξωτερική πολιτική εννέα κρατών -μη συμπεριλαμβανομένης της Νότιας Αφρικής τότε- ταυτίστηκε μέσω της ίδρυσης της Southern African Development Coordination Conference (SADCC). Η εντολή αυτής ήταν η κοινωνικοοικονομική μεταμόρφωση των κρατών του υποσυστήματος. Επίσης λειτούργησε ως μέσο άμβλυσης για το συντονισμό της εξωτερικής πολιτικής όλων των κρατών όσον αφορά τις παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τις εξοντωτικές επιπτώσεις του απαρχαίντ της Νοτίου Αφρικής τότε. Ως αποτέλεσμα τα κράτη-μέλη εξέφρασαν την κοινή επιθυμία τους για την ανάπτυξη του υποσυστήματος και την εξάλειψη του απαρχαίντ.

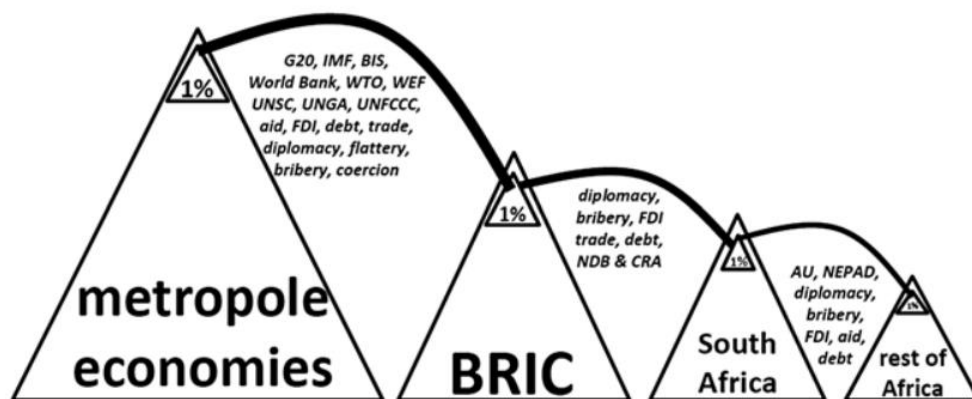
Το 1992, το SADCC μεταμορφώθηκε στο σημερινό SADC με τα κεντρικά στη Μποτσουάνα. Η νέα συνθήκη ήταν ξεκάθαρη ως προς την κοινωνικοοικονομική ατζέντα, καθώς και τη θέληση προώθησης πολιτικής συνεργασίας και κοινής ασφάλειας. Αρχικά η κοινή περιφερειακή πολιτική ασφαλείας δεν προχώρησε λόγω αδύναμων θεσμικών δομών και της απροθυμίας παραχώρησης εθνικής κυριαρχίας από τα κράτη-μέλη. Το 1994, γίνεται μέλος και η Νότια Αφρική ως το 12^ο κράτος-μέλος (Murithi, 2018: 151). Η SADC με την AU αποτελούν τους δύο «ηγέτες κανονιστικού πλαισίου». Πιο συγκεκριμένα η AU και η SADC, είναι αυτοί οι οποίοι παρουσιάζουν τα κανονιστικά πλαίσια και ενθαρρύνουν τα κράτη-μέλη να τηρούν αυτά για την βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών. Όπως αναφέρεται στην ίδια πηγή, και οι δύο οργανισμοί έχουν οργανωθεί έτσι, ώστε να επιτυγχάνουν στόχους εξωτερικής πολιτικής όλων των κρατών-μελών. Παρατηρήθηκε πως ιστορικά οι οργανισμοί της SSA προωθούν στρατηγικές εξωτερικής πολιτικής άλλοτε σε συμφωνία με το «παν-αφρικανικό πνεύμα» και άλλοτε στρατηγικές και στόχους εξωτερικής πολιτικής μεμονωμένων εθνών-κρατών. (Murithi, 2018: 152).

Η Νότια Αφρική, ήταν πολέμιο κράτος του Άρθρου 4 της AU που αφορούσε το δικαίωμα της Ένωσης να επέμβει και την ευθύνη να προστατεύσει σε περιπτώσεις εγκλημάτων πολέμου, κατά της ανθρωπότητας και γενοκτονίες. Από μεριάς εξωτερικής πολιτικής αυτό σήμαινε παραχώρηση εθνικής κυριαρχίας για τα κράτη-μέλη. Περνώντας στην εργαλειοποίηση της SADC, πρέπει να αναφέρουμε την περίπτωση του Λεσότο. Το Λεσότο είναι περικλειστο (landlocked) από τη γη της Νοτίου Αφρικής. Φυσικά, λόγω των ηγεμονικών τάσεων και του ενδιαφέροντος της Νοτίου Αφρικής στο «λευκό χρυσό» των βουνών του Λεσότο, το «βλέμμα» της Πρετόρια ήταν στραμμένο στο εσωτερικό του Λεσότο. Αμέσως μετά την ανεξαρτητοποίηση του Λεσότο με τη βοήθεια των Βρετανών, ξεκίνησαν και οι προκλήσεις για το νεοσύστατο και περικλειστο κράτος (Murithi, 2018: 158).

Αποδεικνύοντας πως κράτη-μέλη μπορούν να μοχλεύσουν περιφερειακούς θεσμούς να λειτουργήσουν υπέρ της εξωτερικής πολιτικής τους, η Νότια Αφρική φρόντισε να παρθεί η απόφαση από την Επιτροπή Διακρατικής Άμυνας του SADC ώστε να επέμβουν. Αυτή η επέμβαση είναι και κατάφορη καταπάτηση της ρητορικής του νοτιοαφρικανικού κράτους υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Murithi, 2018: 159). Εν τέλει τα στρατεύματα υποχώρησαν λόγω ισχυρισμών πως είχαν κακόβουλο στόχο και η επέμβαση θεωρείτο παράνομη. Ως αποτέλεσμα, οι πολιτικές εντάσεις συνεχίστηκαν με αποκορύφωμα όταν το 2014 έγινε απόπειρα πραξικοπήματος. Για άλλη μια φορά η κρίση αντιμετωπίστηκε στα πλαίσια του SADC, όπου για άλλη μια φορά η Νότια Αφρική ενορχήστρωσε μια επέμβαση εκ νέου ώστε να προωθήσει τη δική της ατζέντα με αποτέλεσμα να γίνει αναστολή κάθε δράσης του Λεσότο εφόσον αρνούνταν να συνεργαστούν με το θεσμό. Μάλιστα ήταν η πρώτη φορά που επέβαλε κυρώσεις παρά της μυριάδας προηγούμενων παραβάσεων από άλλα κράτη-μέλη (Murithi, 2018: 160).

Η Νότια Αφρική έφτασε να είναι ηγέτης του θεσμού, αντιπροσωπεύοντας το 50% του ΑΕΠ αυτού και μελετώντας τις επενδύσεις στο υποσύστημα της Νοτιότερης Αφρικής συμπεραίνουμε πως στο 50% έχουν γίνει επίσης από τη Νότιο Αφρική. Για την τελευταία δεκαετία, οι νοτιοαφρικανικές ΑΞΕ σε κράτη-μέλη SADC έφτασαν το \$1 δισεκατομμύριο ετησίως, τοποθετώντας το στους τρεις κορυφαιούς επενδυτές στα περισσότερα κράτη-μέλη SADC (Petropoulos, 2015).

3.2.2 BRICS

Εικόνα 7. Ροή ισχύος από τις Δυτικές μητροπόλεις στην περιφέρεια της Αφρικής. Πηγή: (Bond, 2018)

Το bloc των BRICS αποτελείται από τέσσερα κράτη του νότου, με εξαίρεση τη Ρωσία. Τόσο πολυεθνικές εταιρείες αλλά και κρατικές επιχειρήσεις που έχουν έδρες στα κράτη BRICS, χρησιμοποιούν τη Νότιο Αφρική ως «πύλη εισόδου» (gateway) στο εσωτερικό των EPA και του συνολικού περιφερειακού υποσυστήματος της SSA. Η δύναμη που συνδέει τις κυβερνήσεις κρατών και τις μεγάλες επιχειρήσεις από μία Δυτική «μητρόπολη» έως το πιο απομακρυσμένο ορυχείο κάπου στην SSA, είναι μια ένθετη ιεραρχία που διέπει τις συνεργασίες σε κρατικό επίπεδο. Παραδοσιακά η ελίτ -ήτοι το 1%- από τις «μητροπόλεις» χρησιμοποιούν τους πολυμερείς θεσμούς που ελέγχουν. Στην περίπτωση των BRICS, φαίνεται ενώ προσφέρεται μια «εναλλακτική» πολυμέρεια (multilateralism), στην πραγματικότητα να ενισχύεται αυτός ο έλεγχος από το Δυτικό κόσμο και τους υπάρχοντες θεσμούς (WTO, IMF, World Bank). Συγκεκριμένα για τα κράτη BRIC, η ελίτ χρησιμοποιεί την Νότιο Αφρική ως «σφήνα» της ηπείρου και αν χρειαστεί οικονομική ισχύ τα επόμενα χρόνια θα υπάρχει η New Development Bank (NDB). Όπως προκύπτει και από την Εικόνα 7, τόσο τα Δυτικά κράτη όσο και τα κράτη BRICS χρησιμοποιούν τις ΑΞΕ, το χρέος, το εμπόριο, τη βοήθεια (aid) και τις διεφθαρμένες συνεργασίες (Bond, 2018).

Δεδομένου του γεγονότος πως το εξωτερικό χρέος των κρατών της SSA έως το 2016 διπλασιάστηκε και έφτασε τα \$400 δισεκατομμύρια, φαίνεται πως το χρονικό διάστημα υψηλών τιμών πρώτων υλών (commodities supercycle) του 2002-2011, παρά την όποια προσωρινή ελάφρυνση δεν προσέφερε κάτι σε μόνιμη οικονομική ανάπτυξη και υποδομές (Bond, 2018). Μάλιστα την περίοδο 2000-2012 από τα 30/49 κράτη της SSA παρατήρησαν επιδείνωση στην κυβερνητική αποτελεσματικότητα και 35/49 αύξηση της διαφθοράς (Taylor, 2016).

Όταν η Νότιο Αφρική έγινε μέλος των BRIC(S) το 2010, ολοκληρώθηκε και το «παζλ» της συνεργασίας αναδυόμενων οικονομιών αφού. Ορισμένες εκτιμήσεις έχουν υποδηλώσει πως οι εξορυκτικές δραστηριότητες της Νοτίου Αφρικής έχουν αποτελέσει άνω του 40% του εισαχθέντος λευκόχρυσου και άνω του 25% των διαμαντιών. Ένα κράτος ανεπτυγμένο αρκετά μέσω ενός εκμοντερνισμένου δημοσιονομικού συστήματος και ο «κλειδοκράτορας» της Αφρικανικής ηπείρου, του οποίου η

συμμετοχή ενισχύει το αφήγημα περί εκπροσώπησης του αναπτυσσόμενου κόσμου από τα κράτη BRICS (Petrooulos, 2015).

Ο πρόεδρος Ζούμα ενώ το 2011 είχε υποστηρίξει το NATO και τον βομβαρδισμό της Λιβύης σε προδοσία του panaφρικανικού πνεύματος και της AU, είχε επίσης αναπαράγει αντιιμπεριαλιστική ρητορική υπέρ της Κίνας για εσωτερικής νομιμοποίηση αυτής. Αυτό το μοτίβο αντίθεσης σε στόχους panaφρικανικούς συνεχίστηκε για πολλά χρόνια, σε βαθμό που προτάθηκε στον πρώην υπουργό εμπορίου Alec Erwin από το περιοδικό «Foreign Policy» η θέση του ηγέτη του WTO, εφόσον η Δύση είχε μείνει ευχαριστημένη από τις επιδόσεις του νοτιοαφρικανικού κράτους. Στα λόγια του ίδιου του ΥΦ.ΥΠ.ΕΞ της Νοτίου Αφρικής το 2013 «Η Νότια Αφρική παρουσιάζει μια πύλη εισόδου για επενδύσεις στην ήπειρο, και κατά την επόμενη δεκαετία η Αφρικανική ήπειρος θα χρειαστεί \$480 δισεκατομμύρια σε ανάπτυξη υποδομών». Επιπλέον, οι παράνομες οικονομικές εισροές προς τη Νότια Αφρική το 2004-2013 αριθμούνται σε \$21 δισεκατομμύρια ετησίως (Bond, 2018).

Εν ολίγοις, η Νότια Αφρική ωφελείται της συμμετοχής της στα κράτη BRICS και οι προοπτικές φαίνονται θετικές επίσης. Η θέση της εντός του θεσμού φαίνεται σταθερή και εδραιώνεται η περιφερειακή ηγεσία στην Αφρική με τη δυσαρέσκεια των αφρικανικών κρατών όσον αφορά την «οικονομική εισβολή» της Κίνας. Η Πρετόρια πρέπει να βρει ισορροπία μεταξύ της ταύτισης με τη Δύση ή την Κίνα καθώς ήδη λόγω της ασταθούς εξωτερικής πολιτικής έχει δημιουργήσει αμφιβολίες για την καταλληλότητά της ως περιφερειακός ηγεμόνας (Petrooulos, 2015) (Williams M. , 2018) (Jiang, 2018) (le Pere, 2018) (Alden & Wu, Leadership, Global Agendas and Domestic Determinants of South Africa's Foreign Policy Towards China: The Zuma and Ramaphosa Years, 2021)

3.2.3 Αφρικανική Ένωση

Αναφορικά με την Αφρικανική Ένωση, άξιο αναφοράς είναι πως η Νότια Αφρική υποστήριξε τη δημιουργία αυτής στη θέση του OAU. Μάλιστα, ο Τάμπο Μπέκι έγινε ο πρώτος πρόεδρος της AU το 2002. Συνεργάστηκαν στενά με τον Νιγηριανό Πρόεδρο Ολεσεγκούν Ομπάσαντζο στη διαμόρφωση μηχανισμών ασφαλείας για την AU, στις ειρηνευτικές αποστολές στην αφρικανική ήπειρο καθώς και για την ίδρυση του Panaφρικανικού Κοινοβουλίου το 2004. Συγχρόνως ο Τζέικομπ Ζούμα ανέλαβε έναν ρόλο «ακτιβιστή» στο Εκτελεστικό Συμβούλιο σε υποστήριξη περισσότερων και αποτελεσματικότερων πολυμερών μηχανισμών. Παράλληλα, η Νότια Αφρική υποκίνησε μια προσπάθεια αποπληρωμής των οφειλών των αφρικανικών κυβερνήσεων στην AU. Η Νότια Αφρική κατά τις δύο θητείες (07'-08' και 11'-12') ενίσχυσε τους δεσμούς της AU με τον ΟΗΕ αλλά και με άλλους διεθνείς φορείς (G7,G20,FOCAC,BRICS).

Υπο την προεδρία Ζούμα από το 2009, η Νότια Αφρική καταπάτησε τον άγραφο νόμο της AU κατά τον οποίο απαγορεύεται μεγάλη περιφερειακή δύναμη να έχει την προεδρία της AU. Επιπλέον, επιχειρούσε συχνά να αναθέτει σε Νοτιοαφρικάνους αξιωματούχους καιρίες θέσεις εντός της AU με στόχο την περαιτέρω προώθηση των εθνικών θέσεων του νοτιοαφρικανικού κράτους μέσω της AU. Για τους προαναφερθέντες λόγους η υποψηφιότητα Ζούμα για Πρόεδρος της Επιτροπής AU αν και υποστηρίχτηκε από την πλειονότητα αφρικανικών κρατών, βρήκε αντίθετα τα κράτη της Νιγηρίας, Αιθιοπίας, Ουγκάντα, Ρουάντα, και Κένυας (Paterson & Virk, 2014).

Η ηγεσία Ζούμα έπαιξε κρίσιμο ρόλο στη διατύπωση της Ατζέντας 2063 (Agenda 2063) η οποία θέτει στόχους για τα αφρικανικά κράτη σε όλη την ήπειρο. Η Νότια Αφρική υποστηρίζει με αφοσίωση την ανάγκη της ηπείρου να φύγει από το παρασκήνιο του διεθνούς γίνεσθαι και να δώσει τέλος στην περιθωριοποίηση από τη διεθνή αγορά ώστε να φτάσει την πλήρη δυναμική της σαν ήπειρος, κάτι απολύτως χρήσιμο και για το ίδιο το νοτιοαφρικανικό κράτος (Istituto Affari Internazionali (IAI), 2015).

3.3 Διμερείς σχέσεις Νοτίου Αφρικής–Κίνας

Το πρώτο ζήτημα που έπρεπε να αντιμετωπίσει ο πρώην πρόεδρος Νέλσον Μαντέλα άμεσα όταν ανέλαβε την εξουσία μετά τις πρώτες εκλογές, ήταν οι δύο κυβερνήσεις στην Κίνα, η Δημοκρατία της Κίνας (ROC) και η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας (PRC). Οι διμερείς σχέσεις Νοτίου Αφρικής-Κίνας ξεκινούν ήδη από τις αρχές του 19ου αιώνα αλλά εντατικοποιούνται μετά την ίδρυση του κομμουνιστικού κόμματος το 1949 στην Κίνα. Η ROC είχε βοηθήσει στον αγώνα κατά του απαρτχάιντ την Πρετόρια αλλά μετά από τριάντα μήνες προσπαθειών διττής αναγνώρισης στις 27/11/96 η Νότια Αφρική αναγνώρισε την PRC. Ο λόγος καθυστέρησης ήταν η αβεβαιότητα και άγνοια της Πρετόρια για τη νέα κυβέρνηση, και η αφοσίωση του Προέδρου Μαντέλα στη ROC (Williams C. , 2021).

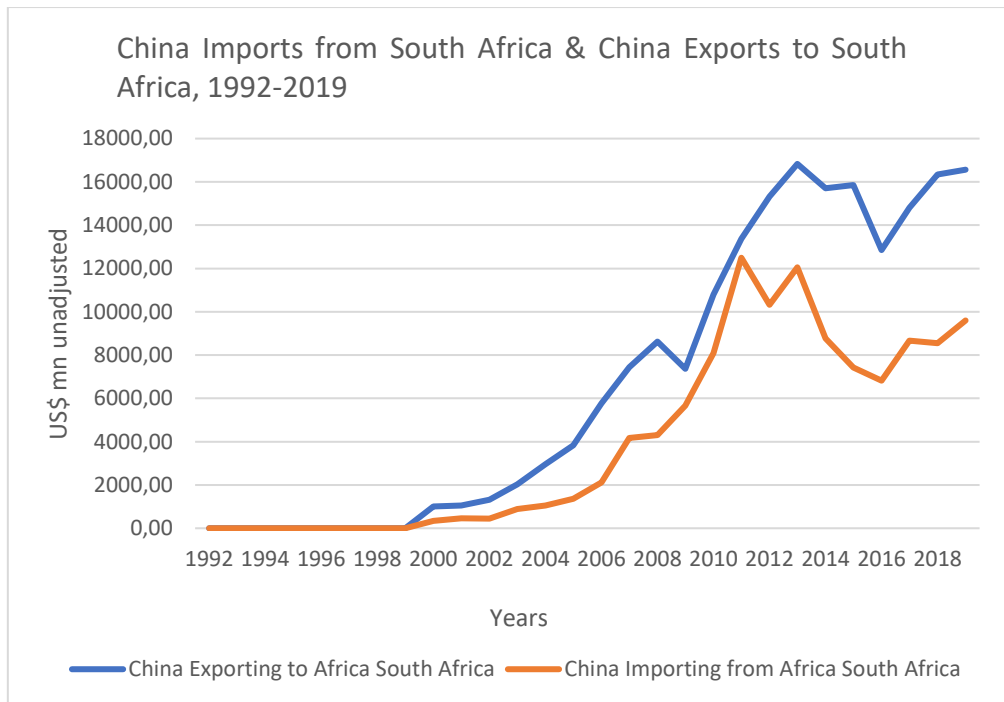
Ήδη μέσα στο διάστημα 2000-2010, οι διμερείς σχέσεις αναβαθμίστηκαν από απλή συνεργασία σε ολοκληρωμένη στρατηγική εταιρική σχέση μέσω της Διακήρυξης του Πεκίνο το 2010 όταν ο πρώην πρόεδρος Ζούμα είχε επισκεφτεί την Κίνα. Οι εμπορικές σχέσεις επίσης αυξήθηκαν από \$1.6 δισεκατομμύρια το 1998 σε \$43.5 δισεκατομμύρια το 2018, άρα αυξήθηκε κατά 26 φορές. Σε παρόμοιο πνεύμα, έχει λάβει και \$2.3 δισεκατομμύρια μέσω της NBD το τέλος του 2019 και \$7.3 δισεκατομμύρια σε ΑΞΕ από το 2015-2020. Η Πρετόρια απορροφά το 40% των ΑΞΕ και αποτελεί ένα από τα κυριότερα κράτη-δέκτες. Ακράδαντο παράδειγμα, αποτελούν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις - οι οποίες δρουν ανεξάρτητα του κινεζικού κράτους- και η μεταβολή του ενδιαφέροντος του από τις εξαγωγές στην Κίνα, στην επένδυση στην παραγωγή, με τους περισσότερους να βρίσκονται στη Νότια Αφρική. (Jiang, 2018; CARI, 2021; Elmorsy, 2016; Sindzingre, 2013).

Σε πολυμερές επίπεδο στο παγκόσμιο διεθνές σύστημα, η Πρετόρια συμμετέχει στα κράτη BRICS όπως προαναφέραμε και στην ενότητα [3.2.2](#), και σε πολυμερείς θεσμούς όπως είναι το φόρουμ FOCAC και την πρωτοβουλία «Μια Ζώνη, Ένας Δρόμος» (OBOR) (Jiang, 2018).

Εικόνα 8. Γραφική αναπαράσταση της συνεργασίας Νοτίου Αφρικής-Κίνας με τις σημαίες των κρατών να «ταιριάζουν» σε πάζλ

Βέβαια παρά τη στενή στρατηγική εταιρική σχέση υπάρχουν εντάσεις, στο πλαίσιο του ΟΗΕ αλλά και στις διμερείς σχέσεις τους εκτός του πολυπολικού διεθνούς συστήματος. Η Κίνα ως εμπορικός εταίρος έχει συνεισφέρει στην απειλή για τη βιομηχανική ανάπτυξη στο εσωτερικό της Νοτίου Αφρικής δεδομένης της δυνατής μεταποιητικής βιομηχανίας του Πεκίνο και της δυνατότητας εξαγωγής μεγάλων όγκων φορτίων, το οποίο δημιουργεί ένα μοτίβο ελλείματος εξωτερικού εμπορίου για την Πρετόρια. Μάλιστα, ο πρώην πρόεδρος Ζούμα είχε αναφερθεί στην έως και σήμερα υπάρχουσα δομή των διμερών εμπορικών σχέσεων ως «μη βιώσιμη».

Γράφημα 6. Εισαγωγές/Εξαγωγές Κίνας από/προς Νότια Αφρική, 1992-2019. Πηγή Δεδομένων: Johns Hopkins China-Africa Research Initiative. Πρόσβαση: 6/10/21

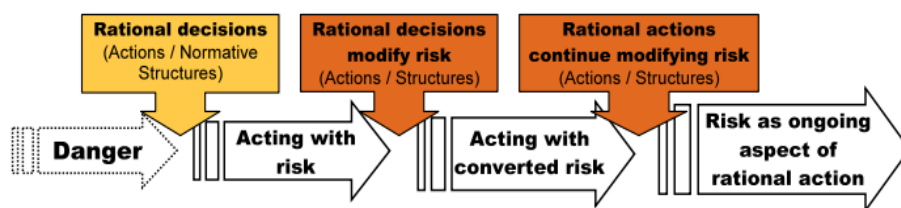
Στο γράφημα 6 μπορούμε να δούμε τα αυξανόμενα ποσά όπως προκύπτουν από τις εμπορικές σχέσεις Νότιας Αφρικής-Κίνας. Παρατηρούμε πως πριν το 1999 τα ποσά ήταν μικρής κλίμακας για να καταγραφούν σε αυτήν. Πιο συγκεκριμένα, τα \$39.7 δισεκατομμύρια το 2017 είναι σχεδόν είκοσι φορές τη συνολική αξία εμπορίου για το 2002 που ήταν \$2 δισεκατομμύρια. Η εμπορική συνεργασία με την Κίνα ήταν αυτή η οποία βοήθησε τη Νότια Αφρική να αντέξει την οικονομική κρίση του 2008 (le Pere, 2018). Παρατηρώντας το μοτίβο αυτής της εμπορικής συνεργασίας, η Νότια Αφρική εξαγει φυσικούς πόρους, ενώ η Κίνα εξαγει τελικά προϊόντα βάσει της αιτιώδους μήτρας του μοντέλου Heckscher-Ohlin. Επομένως, η Πρετόρια πρέπει να κάνει σημαντικές μακροοικονομικές μεταρρυθμίσεις και διαρθρωτικό μετασχηματισμό της οικονομίας ώστε να δώσει μεγαλύτερη αξία στα προϊόντα της και να αποκτήσει περισσότερο κύρος στις διεθνείς αγορές. Αν όχι, ο φαύλος κύκλος και οι επιπτώσεις αυτού θα συνεχίσουν να αναπαράγονται και θα φέρουν φτώχεια, ανεργία και περισσότερη ανισότητα. Η τακτική του Πεκίνο όμως θα παραμείνει ως έχει, εξαγωγή τελικών προϊόντων, ΑΞΕ, βοήθεια μέσω ευνοϊκών δανείων και παροχής υπηρεσιών σε αντάλλαγμα πρώτων υλών. Τι θα συμβεί όμως εάν καταρρεύσει η Νότια Αφρική; Το Πεκίνο μέσω της περιφερειακής ηγεμονίας της Πρετόρια έχει εισβάλει στην Αφρική και οι διμερείς σχέσεις με αυτό δεν είναι αποκλειστικές. Ειδικά λόγω της ανάγκης για πετρέλαιο η Κίνα έχει δώσει βάρος και σε άλλες δευτερεύοντες δυνάμεις που διεκδικούν την ηγεμονία στην Αφρική. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Αγκόλα, η οποία σε αντάλλαγμα πετρελαίου έχει λάβει 256 δάνεια αξίας \$42.5 δισεκατομμυρίων. (Alden & Yu-Shan, 2021; le Pere, 2018; Elmorsy, 2016; CARI, 2021; Smith, 2018; Scholvin, 2018).

4 Θεωρητικό Πλαίσιο: Διοικητική της Διακινδύνευσης– Risk Management

Απόρροια της ζωής του ανθρώπου είναι η σκέψη -συνειδητά ή μη- με όρους διακινδύνευσης ακριβώς επειδή καθημερινά βομβαρδιζόμαστε με αστάθμητους παράγοντες και αντιμετωπίζουμε κινδύνους (risks). Βέβαια, η ερμηνεία του κινδύνου που δίδεται από τον εκάστοτε άνθρωπο είναι υποκειμενική. Αντιστοίχως, το ίδιο ισχύει και για την επιστημονική κοινότητα. Με μια αναζήτηση στο Internet, προκύπτουν ποικίλα αποτελέσματα. Ο κίνδυνος στην ελληνική γλώσσα μπορεί να εμπεριέχει όλες τις «αποχρώσεις» των danger/risk/hazard όπως συναντώνται στη βιβλιογραφία αλλά τείνει να ταυτίζεται με τον κίνδυνο γενικά. Ειδικότερες έννοιες όπως πιθανότητα (likelihood), απειλή (threat), πιθανότητα (possibility), τύχη (chance), θα μπορούσαν να θεωρηθούν συνώνυμα του risk. Η ορολογία εξειδικεύεται αναλόγως και της δυνητικής απώλειας ή οφέλους. Η δυνητική απώλεια περιγράφει την απειλή, αντιθέτως το δυνητικό όφελος περιγράφει κάτι θετικό ενδεχομένως και απρόσμενα θετικό -σαν να παρουσιάζεται μια ευκαιρία βελτίωσης με αφορμή την απειλή (Rausand & Haugen, 2020).

Η πιθανότητα επιβλαβών γεγονότων είναι εγγενές μέρος της ανθρώπινης ζωής. Οι σεισμοί, οι πλημμύρες, οι καταιγίδες, τα τεχνολογικά σφάλματα και ο ανθρώπινος παράγοντας είναι οι πιο κοινές αιτίες αυτών των γεγονότων. Για κάποια γεγονότα μπορούμε να είμαστε προετοιμασμένοι προβλέποντας τα, ενώ μπορεί να εκδηλωθεί κίνδυνος μικρής πιθανότητας (Aven, 2015). Η προσοχή εφίσταται ως προς γεγονότα που μπορεί να συμβούν στο μέλλον με ανεπιθύμητες συνέπειες και περιουσιακά στοιχεία/αποκτήματα/υπαλλήλους/εργαλεία (assets) (Rausand & Haugen, 2020). Βέβαια, όσο περίπλοκο και αν είναι, ο Dan Borge προσεγγίζει διαφορετικά τη διοικητική της διακινδύνευσης, απλοποιώντας τις έννοιες του κινδύνου, της διαχείρισης αυτού και της δράσης επ' αυτού ώστε να ωφεληθούμε μειώνοντας τις δυνητικές απώλειες και αυξάνοντας τα δυνητικά οφέλη.

Η αποφασιστικότητα δράσης ώστε να αποφευχθεί κάποιο επιβλαβές γεγονός σημαίνει πως μέσα σε ένα χρονικό πλαίσιο έγιναν ορισμένες ενέργειες οι οποίες σκοπό έχουν να διασφαλίσουν το μέλλον. Το 1946 η επιστημονική κοινότητα εικοσιπέντε κρατών συναντήθηκαν στο Λονδίνο για το τι μέλλει γενέσθαι αναφορικά με τη Διεθνή Τυποποίηση. Έτσι, το 1947 ιδρύεται και επίσημα με 67 ειδικές επιτροπές που αποτελούνταν από εμπειρογνώμονες. (Küppelberg, Straub, & Welp, 2014)

Εικόνα 9. Διαίχιση δράσεων και αποφάσεων ως διαχείριση κινδύνου και κινδύνου

4.1.1 Ανάλυση Κινδύνου (Risk Analysis) και Λήψη Αποφάσεων (Decision Making)

Για να αναγνωρίσουμε τις αιτίες, τις πιθανές επιπτώσεις και να δώσουμε προτεραιότητα ώστε να αντιμετωπίσουμε ότι θεωρούμε πως βρίσκεται εντός του υπολειπόμενου κινδύνου (tolerable), χρησιμοποιούμε την ανάλυση ρίσκου. Ο κύριος σκοπός της ανάλυσης ρίσκου, είναι να περιγράψει και να πληροφορήσει μέσω απεικόνισης ρίσκου.

Οι ερωτήσεις που απαντά είναι:

1. Τι μπορεί να πάει στραβά;
2. Ποιες οι πιθανότητες εκδήλωσης κινδύνου;
3. Ποιες οι επιπτώσεις που θα ακολουθήσουν;

Αφού απαντηθούν τα παραπάνω, μπορούμε να:

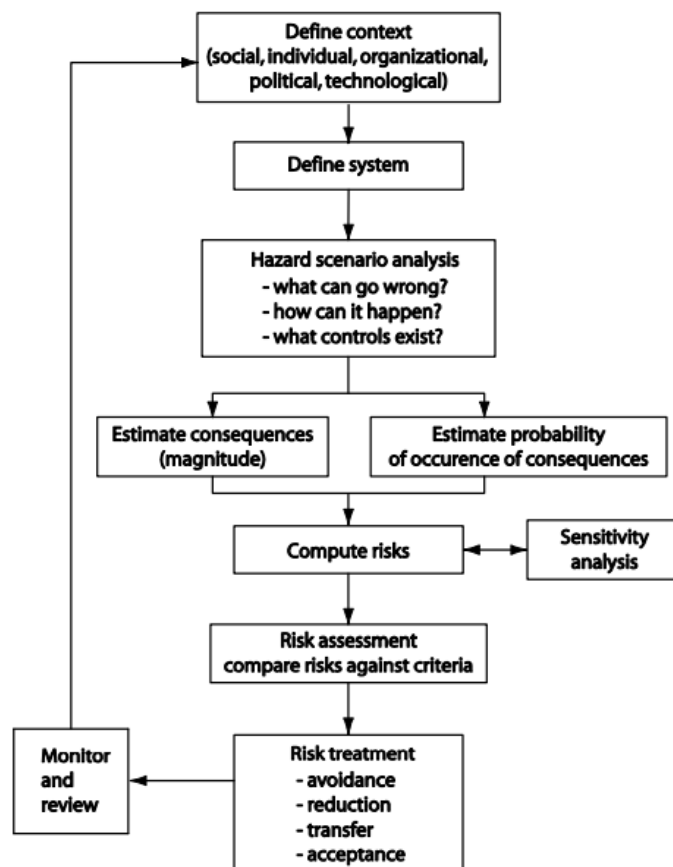
1. Χαράξουμε πλάνο δράσης με διάφορες πιθανές λύσεις
2. Διαλέξουμε το πιο αποδοτικό σχέδιο δράσης
3. Ελέγξουμε αν πληροί τις προϋποθέσεις
4. Τεκμηριώσουμε ένα αποδεκτό επίπεδο ασφάλειας-κινδύνου

Ο κύριος λόγος διενέργειας αυτής της ανάλυσης είναι η υποστήριξη των ληπτών αποφάσεων. Συνεπώς θα είναι εφικτή η ισορροπία μεταξύ ασφάλειας και κόστους. Ακριβώς επειδή η διοικητική διακινδύνευση συχνά ενέχει περιπτώσεις υψηλού κινδύνου με μεγάλες αβεβαιότητες, η λήψη αποφάσεων αποτελεί μια πρόκληση εφόσον δεν μπορούμε να προβλέψουμε τις συνέπειες των αποφάσεων. Οι αναλύσεις κινδύνου κατά κόρον αφορά τις πιθανότητες και τις αναμενόμενες τιμές. Για αυτό το λόγο γίνεται ανάλυση ώστε να ταυτοποιηθούν και να αναλυθούν τα γεγονότα έναρξης, οι αιτίες, οι συνέπειες και να περιγραφεί ο κίνδυνος.

Γενικά η λήψη αποφάσεων έχει να απαντήσει τα εξής:

1. Ποια είναι η σωστή απόφαση;
2. Υπάρχουν εναλλακτικές;
3. Ποιον επηρεάζει η απόφαση;
4. Ποιος θα λάβει την απόφαση;

Η εκάστοτε ληφθείσα απόφαση που προκύπτει εκ των αναλύσεων κινδύνου είναι απόρροια της συνέπειας του ρίσκου και της αβέβαιης διάστασης που δεν μπορεί να εντοπιστεί στην ανάλυση (Aven, 2015; Borge, 2001; Kaplan, 1997; Rausand & Haugen, 2020).

Εικόνα 10. Η δομή αέναων ενεργειών ανάλυσης κινδύνου/λήψης αποφάσεων. Πηγή: (Kluppelberg, Straub, & Welpel, 2014)

4.1.2 Διαχείριση Κινδύνου (Risk Management Process)

Ως διαχείριση κινδύνου ορίζονται όλα τα μέτρα και οι δραστηριότητες που πραγματοποιούνται για τη διαχείριση του κινδύνου. Η διαχείριση κινδύνου ασχολείται με την εξισορρόπηση των συγκρούσεων που είναι εγγενείς στην διερεύνηση ευκαιριών από τη μία πλευρά και την αποφυγή απωλειών, ατυχημάτων και καταστροφών από την άλλη. Η διαχείριση κινδύνου σχετίζεται με όλες τις δραστηριότητες, τις συνθήκες και τα γεγονότα που μπορούν να επηρεάσουν το την οργάνωση και την ικανότητά της να επιτύχει τους στόχους και το όραμα του οργανισμού. Για να είμαστε πιο συγκεκριμένοι, θα εξετάσουμε μια επιχείρηση, για παράδειγμα, μια εταιρεία. Ο προσδιορισμός του ποιες δραστηριότητες, συνθήκες και γεγονότα είναι σημαντικά θα εξαρτηθεί από την επιχείρηση και τους στόχους και το όραμά του. Σε πολλές επιχειρήσεις, η διαχείριση κινδύνου χωρίζεται σε τρεις κύριες κατηγορίες: στρατηγικός, χρηματοοικονομικός και λειτουργικός.

Μια συνεχής διαδικασία διαχείρισης με στόχο τον προσδιορισμό, την ανάλυση και την αξιολόγηση πιθανών κινδύνων σε ένα σύστημα ή που σχετίζονται με μια δραστηριότητα και εντοπισμός και εισαγωγή μέτρων ελέγχου κινδύνου για την εξάλειψη ή την μείωση πιθανών βλαβών στους ανθρώπους, το περιβάλλον ή άλλα πλεονεκτήματα. Κατά πολλούς αναλυτές, η διαχείριση ρίσκου πρέπει να προλαμβάνει, να δρα προληπτικά και συστηματικά να χαράσσει την πιο ασφαλή δράση κάτω από αβεβαιότητα και φυσικά επικοινωνώντας τον όποιο κίνδυνο σε κάθε ενδιαφερόμενο. (Rausand & Haugen, 2020).

Ο σκοπός της διαχείρισης κινδύνων είναι να βελτιώσει το μέλλον και όχι να εξηγήσει το παρελθόν. Αυτό θα φανεί προφανές σε όλους, εκτός από τους εμπειρογνώμονες διαχείρισης κινδύνου, οι οποίοι μπορούν να γίνουν εμμονικοί με την προσαρμογή ιστορικών δεδομένων σε αναλυτικά βολικά θεωρητικά μοντέλα, αγνοώντας το ενδεχόμενο οι συνθήκες που προκάλεσαν την εμφάνιση των ιστορικών γεγονότων να μην ισχύουν στο μέλλον. Το κύριο πρόβλημα με το μέλλον, φυσικά, είναι ότι κανείς δεν γνωρίζει ακριβώς τι θα είναι. Η ζωή είναι αβέβαιη.

Διοικητική της Διακινδύνευσης		
Ανάλυση Ρίσκου		Διοικητική της Διακινδύνευσης
Ανάλυση Κινδύνου →	Εκτίμηση Ρίσκου →	Παρακολούθηση Ρίσκου
Εντοπισμός κινδύνων (hazards, threats)	Εκτίμηση ρίσκου με το κριτήριο υπολειπόμενου κινδύνου	Λήψη αποφάσεων βάσει μέτρων μείωσης κινδύνου
Εντοπισμός επιβλαβών γεγονότων	Πρόταση μέτρων μείωσης κινδύνου	Επιβολή μέτρων
Καθορισμός συχνοτήτων και συνεπειών	Εκτίμηση εναλλακτικών μέτρων	Παρακολούθηση συνεπειών
Προσδιορισμός ολοκληρωμένου κινδύνου		Αναφορά εντοπισμού κινδύνου
↑	↑	↓
↖	↖	←

Πίνακας 3. Ανάλυση ρίσκου, εκτίμηση, αποτίμηση, διαχείριση. Πηγή: (Rausand & Haugen, 2020)

Τα εργαλεία αξιολόγησης κινδύνων ποικίλουν και έχει το κάθε ένα τη χρήση του, για τους σκοπούς παρούσας διπλωματικής έρευνας θα γίνει χρήση της Μήτρας Κινδύνων (Risk Matrix) και των Δέντρων Γεγονότων (Event Tree Analysis).

4.2 Η ιδιάζουσα περίπτωση ανάδυσης της Νοτίου Αφρικής υπό το πρίσμα διαχείρισης κινδύνων

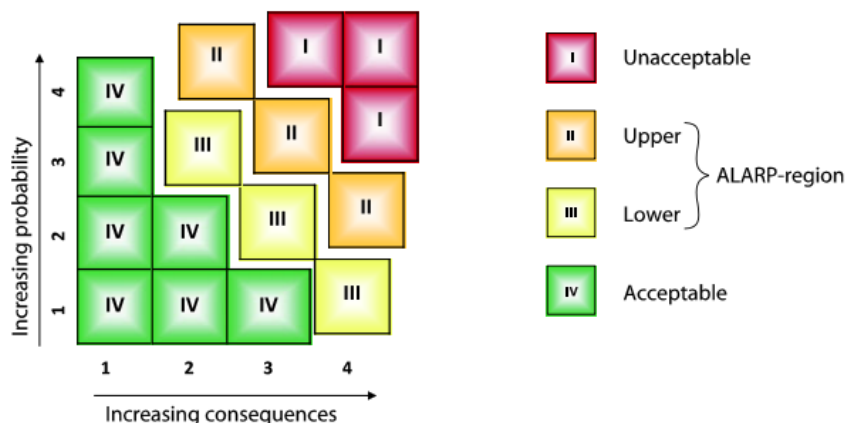
Μέσω της έρευνας προέκυψαν δεδομένα οικονομικής και γεωπολιτικής φύσης για τη Νότια Αφρική. Θα γίνει αξιολόγηση και αναγνώριση των διαφαινόμενων κινδύνων που ελλοχεύουν της ανάδυσης της χώρας τόσο ενδοπεριφερειακά όσο και στο παγκόσμιο διεθνές σύστημα. Σύμφωνα με τις ενότητες παραπάνω, η Νότια Αφρική μέσα στα 27 χρόνια ανεξαρτησίας της θεωρείται de facto περιφερειακός ηγέτης, ήταν η δυνατότερη οικονομία της ηπείρου έως και το 2016 και μετέχει των πιο σημαντικών διεθνών θεσμών (G20, UN, BRICS, AU). Μέσα σε αυτό το διάστημα επίσης ανέπτυξε τις εμπορικές σχέσεις της εκτός των γεωστρατηγικών και συνεργάζεται με τις μεγαλύτερες και ταχύτερα αναπτυσσόμενες οικονομίες του κόσμου. Παρακάτω θα κατηγοριοποιηθούν οι κίνδυνοι κατόπιν αξιολόγησης και θα χωριστούν σε οικονομικούς και γεωπολιτικούς.

Πίνακας 4. Αναγνώριση κινδύνων και κατηγοριών αυτών

Κατηγορίες Κινδύνων (Risks)	Κίνδυνοι (Risks)
Οικονομικοί	<ul style="list-style-type: none"> • Εξάρτηση σε εισροές ξένου κεφαλαίου
	<ul style="list-style-type: none"> • Χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης
	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάδυση αφρικανικών κρατών Νιγηρίας, Αγκόλα, Κένυας
	<ul style="list-style-type: none"> • Χρηματοοικονομική μόχλευση
	<ul style="list-style-type: none"> • Διαιώνιση εξαγωγικού μοντέλου βασισμένο σε φυσικούς πόρους
	<ul style="list-style-type: none"> • Αποβιομηχανοποίηση
Γεωπολιτικοί	<ul style="list-style-type: none"> • Επέμβαση στο εσωτερικό αφρικανικών κρατών μέσω της SADC ή της AU
	<ul style="list-style-type: none"> • Προώθηση ατζέντας εξωτερικής πολιτικής της σε βάρος της περιφέρειας και των κρατών αυτής
	<ul style="list-style-type: none"> • Μονομερείς δράσεις εκπροσωπώντας την Αφρικανική ήπειρο
	<ul style="list-style-type: none"> • Υιοθέτηση στάσης κατά των κρατών της περιφέρειας, υπέρ των ανεπτυγμένων κρατών της Δύσης ή των κρατών BRICS ειδικά δε της Κίνας
	<ul style="list-style-type: none"> • Στρατιωτική αποδυνάμωση

4.2.1 Μήτρα Κινδύνων (Risk Matrix)

Παρακάτω η μήτρα κινδύνων, ένα από τα πιο γνωστά και εύχρηστα εργαλεία αξιολόγησης κινδύνων και λήψεις αποφάσεων. Βάσει αυτού μπορούμε να εκτιμήσουμε το μέγεθος και τη συμπεριφορά αυτού (Landell, 2016).

Εικόνα 11. Δομή μήτρας κινδύνων (Risk Matrix). Πηγή: (Kluppelberg, Straub, & Welp, 2014)

Η «αξία του κινδύνου» ή αλλιώς η «προτεραιότητα», προκύπτει από το αποτέλεσμα – γινόμενο – του πολλαπλασιασμού της «πιθανότητας» με τον «αντίκτυπο». Η «αξία» που προκύπτει μας αποκαλύπτει μια σχετική προτεραιότητα μεταξύ των κινδύνων, αλλά σίγουρα όχι απόλυτη. Όπως προκύπτει και από την εικόνα 11 χρησιμοποιούνται αυτά τα χρώματα τα οποία αντιπροσωπεύουν την αυξανόμενη αξία (Landell, 2016).

Πίνακας 5. Κλίμακα πιθανότητας

ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ	ΚΛΙΜΑΚΑ
Βέβαιο	5
Μάλλον θα συμβεί	4
Πιθανό	3
Μάλλον δε θα συμβεί	2
Σπάνιο	1

Πίνακας 6. Κλίμακα Αντικτύπου

ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ	ΚΛΙΜΑΚΑ
Καταστροφικός	5
Σοβαρός	4
Μέτριος	3
Χαμηλός	2
Ελάχιστος	1

Κωδικοποίηση κινδύνων	Κίνδυνοι (Risks)	Πιθανότητα εκδήλωσης	Αντίκτυπος	Αξία κινδύνου - Προτεραιότητα
A1	Αποβιομηχανοποίηση	2	2	4
A2	Χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης	3	3	6
A3	Ανάδυση αφρικανικών κρατών Νιγηρίας, Αγκόλα, Κένυας σαν εν δυνάμει περιφερειακοί ηγεμόνες	2	5	10
A4	Εξάρτηση σε εισροές ξένου κεφαλαίου	5	3	15
A5	Διαιώνιση εξαγωγικού μοντέλου βασισμένο σε φυσικούς πόρους	4	5	20
B1	Επέμβαση στο εσωτερικό αφρικανικών κρατών μέσω της SADC ή της AU	1	3	3
B2	Μονομερείς δράσεις εκπροσωπώντας την Αφρικανική ήπειρο	2	4	8
B3	Προώθηση ατζέντας εξωτερικής πολιτικής της Νοτίου Αφρικής σε βάρος της περιφέρειας και των κρατών αυτής	4	2	8
B4	Στρατιωτική αποδυνάμωση	2	5	10
B5	Υιοθέτηση στάσης κατά των κρατών της περιφέρειας, υπέρ των ανεπτυγμένων κρατών της Δύσης ή των κρατών BRICS ειδικά δε της Κίνας	4	5	20

Πίνακας 7. Ενδεικτική μήτρα κινδύνου (Risk Matrix)

		ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ →			
ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ↑	ΕΛΑΧΙΣΤΟΣ	ΧΑΜΗΛΟΣ	ΜΕΤΡΙΟΣ	ΣΟΒΑΡΟΣ	ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΟΣ
ΒΕΒΑΙΟ					A5,B5
ΜΑΛΛΟΝ ΘΑ ΣΥΜΒΕΙ				A4	
ΠΙΘΑΝΟ	A1			B4,A3	
ΜΑΛΛΟΝ ΔΕΝ ΘΑ ΣΥΜΒΕΙ	A2		B2,B3		
ΣΠΑΝΙΟ	B1				

Πίνακας 8. Ολοκληρωμένη μήτρα κινδύνου (Risk Matrix)

Ο κίνδυνος A1 δεν πιθανολογείται να εκδηλωθεί επειδή είναι κάτι το οποίο δεν επιθυμούν αλλά τους επιβάλλεται από το εξωτερικό λόγω του μοντέλου εξαγωγής. Η επίπτωση θα ήταν σοβαρή.

Ο κίνδυνος A2 είναι πιθανός διότι το τελευταίο διάστημα έχουν μειωθεί οι ρυθμοί ανάπτυξης. Ο αντίκτυπος θα ήταν μέτριος καθώς θα υπήρχαν μηχανισμοί ώστε να επανακάμψει η οικονομία.

Ο κίνδυνος A3 μάλλον δεν θα συμβεί γιατί όπως είπαμε στο κεφάλαιο [3.2](#) τα κράτη αυτά δεν πληρούν όλες τις προϋποθέσεις ακόμη για να απειλήσουν τη θέση της Νότιας Αφρικής. Εάν συνέβαινε όμως ο αντίκτυπος θα ήταν καταστροφικός και θα επηρεαζόταν και η γεωπολιτική θέση του κράτους, αφού αν έχανε την ηγεμονία αυτομάτως θα έχανε και τη θέση της και το κύρος της στους διεθνείς θεσμούς.

Ο κίνδυνος A4 έχει πιθανότητα βέβαιη επειδή όπως γνωρίζουμε η Νότια Αφρική στηρίζεται πολύ στις εισροές κεφαλαίου. Ο αντίκτυπος είναι μέτριος, καθώς όσο περισσότερο στηρίζεται τόσο περισσότερο εξαρτάται και παραμένει ως έχει το μοντέλο εξαγωγών.

Ο κίνδυνος A5 μάλλον θα συμβεί επειδή οι ρυθμοί εξάντλησης του αποθέματος φυσικών πόρων γίνεται όλο και εντονότερη. Ο αντίκτυπος θα ήταν σοβαρός καθώς θα έχανε τις πρώτες ύλες κάτι που κυριαρχεί στο εμπόριο της Νότιας Αφρικής αυτή τη στιγμή.

Ο κίνδυνος B1 έχει μικρή πιθανότητα γιατί όπως γνωρίζουμε από το παρελθόν που είχε επέμβει δεν έφερε τα αποτελέσματα που ήλπιζε. Ο αντίκτυπος είναι μέτριος καθώς θα δυσχέραινε τις σχέσεις με τα υπόλοιπα αφρικανικά κράτη.

Ο κίνδυνος B2 επίσης μάλλον δεν θα συμβεί εφόσον τα αφρικανικά κράτη έχουν εκφράσει τη δυσαρέσκεια τους. Αν συμβεί ο αντίκτυπος θα είναι σοβαρός, αφού ήδη δεν εκφράζει το παν-αφρικανικό πνεύμα.

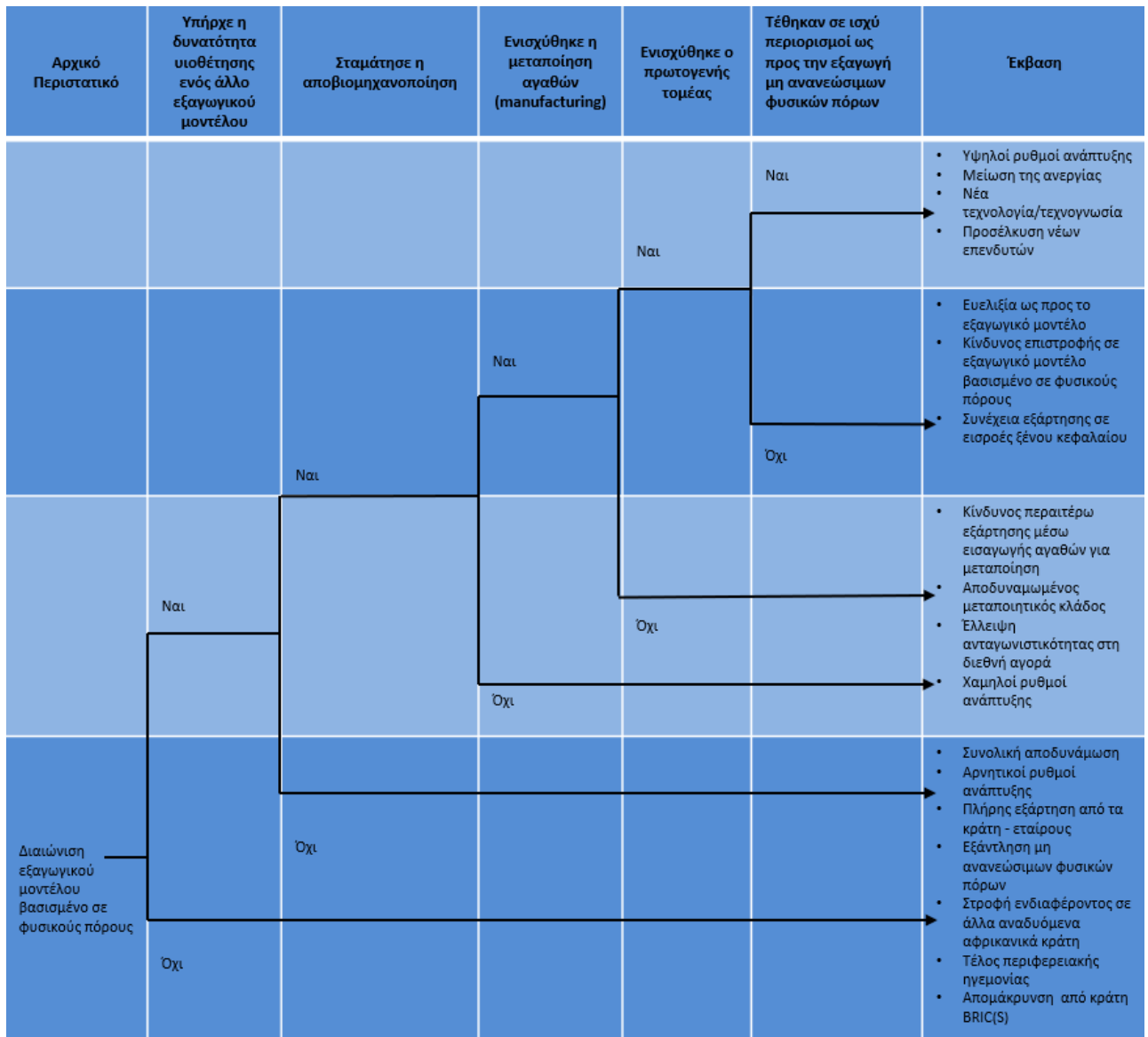
Ο κίνδυνος B3 μάλλον θα συμβεί εφόσον είναι μια σταθερή πολιτική εκ μέρους του νοτιοαφρικανικού κράτους αλλά με μικρό αντίκτυπο καθώς είναι πολλές οι φορές που έχει συνεισφέρει από τη θέση ισχύος που βρίσκεται.

Ο κίνδυνος B4 μάλλον δεν θα συμβεί εφόσον γνωρίζει πως έχει ανταγωνιστές στην ευρύτερη περιφέρεια. Αν συνέβαινε ο αντίκτυπος θα ήταν καταστροφικός αφού θα έχανε μια από τις δυο δικλίδες ασφαλείας της ηγεμονίας.

Τέλος ο κίνδυνος B5, μάλλον θα συμβεί αφού ήδη έχει στηρίξει ανοιχτά τόσο τη Δύση τα κράτη BRICS και ειδικά την Κίνα κατά των αφρικανικών κρατών. Ο αντίκτυπος θα ήταν καταστροφικός αφού με την ήδη αλλοπρόσαλλη εξωτερική πολιτική της, θεωρείται προέκτασή αυτών.

4.2.2 Δέντρο Γεγονότων (Event Tree Analysis)

Παρακάτω το δέντρο γεγονότων (event tree analysis), ένα από τα πιο ευρέως γνωστά και χρήσιμα εργαλεία. Χρησιμοποιείται κοινώς στην αναγνώριση επιπτώσεων οι οποίες ακολουθούν ένα δυνητικά επικίνδυνο περιστατικό (Andrews & Dunnett, 2000: 230). Η διαμόρφωση της δεντρικής ανάλυσης γίνεται με γνώμονες την επιτυχή λειτουργικότητα ή την αποτυχία αυτής. Κάθε διακλάδωση αποτελεί την ενδεχόμενη επιτυχία ή αποτυχία που έπεται του περιστατικού (Andrews & Dunnett, 2000: 235).

Εικόνα 12. Δέντρο γεγονότων κινδύνου A5 (Event Tree Analysis)

Αρχικό Περιστατικό	Γίνεται εν γνώση των αφρικανικών κρατών	Ενισχύει την περιφερειακή ηγεμονία της Νοτίου Αφρικής	Είναι αντίθετα τα αναδυόμενα αφρικανικά κράτη	Είναι προετοιμασμένη η Νότια Αφρική για επιπτώσεις όπως ενδεχόμενες κυρώσεις	Υπάρχει σχέδιο δράσης	Έκβαση
				Ναι	Ναι	<ul style="list-style-type: none"> Ενίσχυση της θέσης της Νοτίου Αφρικής στο περιφερειακό σύστημα Στήριξη από κράτη-εταίρους Επιτυχής διαχείριση κρίσης
		Ναι	Ναι		Όχι	<ul style="list-style-type: none"> Αστάθμητοι παράγοντες Κίνδυνοι απειλής της εθνικής ασφάλειας Ενδεχόμενη αποτυχία διαχείρισης κρίσης Οικονομικές κυρώσεις Γεωπολιτική αποδυνάμωση Μειονεκτική θέση στο περιφερειακό σύστημα
	Ναι		Όχι	Όχι		<ul style="list-style-type: none"> Δυσαρέσκεια στο σύνολο των αφρικανικών κρατών Ένταση μεταξύ περιφερειακής ηγεμονίας και αναδυόμενων αφρικανικών κρατών Πλήρη εξάρτηση από τα κράτη της Δύσης και τα κράτη BRICS Σοβαρό πλήγμα στην εξωτερική πολιτική
Υιοθέτηση στάσης κατά των κρατών της περιφέρειας, υπέρ των ανεπτυγμένων κρατών της Δύσης ή των κρατών BRICS ειδικά δε της Κίνας	Όχι	Όχι				<ul style="list-style-type: none"> Περιθωριοποίηση του νοτιοαφρικανικού κράτους Πολιτική αστάθεια στο εσωτερικό του κράτους Συνολική αποδυνάμωση Τέλος περιφερειακής ηγεμονίας Σύγκρουση με τα αναδυόμενα αφρικανικά κράτη Κυρώσεις πάσης φύσεως

Εικόνα 13. Δέντρο γεγονότων κινδύνου B5 (Event Tree Analysis)

5 Συμπεράσματα

Σύμφωνα με τα όσα διατυπώθηκαν στα ανωτέρω κεφάλαια, περιγράφεται μια ήπειρος με κράτη τα οποία συμμετέχουν ενεργά στα διεθνή δρώμενα και διεκδικούν τη θέση τους στο διεθνές σύστημα και το διεθνές εμπόριο. Είναι σημαντικό για την Υποσαχάρια Αφρική να υπάρξουν δυνατές οικονομίες και συνεργασία μεταξύ των κρατών έτσι ώστε να αποτελέσουν στο σύνολο μια ανταγωνιστική αγορά αντίστοιχη της ΕΕ, των ΗΠΑ και της Κίνας.

Η ανάδυση της Νοτίου Αφρικής είναι μια ιδιαίτερη περίπτωση επειδή πρόκειται για ένα κράτος με μεγάλη ιστορία. Πρόκειται για ένα από τα νεότερα κράτη του σύγχρονου κόσμου που ήδη μέσα σε 27 χρόνια κατάφερε να διεκδικήσει όχι μόνο τη θέση που επιθυμούσε εντός της περιφέρειας της Αφρικής αλλά και στο πολυπολικό διεθνές σύστημα και μάλιστα στους πιο αποκλειστικούς διεθνείς θεσμούς ανάμεσα στις δυνατότερες οικονομίες σήμερα.

Παράλληλα αναδεικνύονται ορισμένες εκφάνσεις της ανάδυσης της Νοτίου Αφρικής οι οποίες - δεδομένης και της πανδημίας COVID19- λειτουργούν αρνητικά για το αφρικανικό κράτος. Η Πρετόρια παρουσιάζει μια καθοδική πορεία αντίθετη της έως τώρα δυναμικής της. Για αυτό το λόγο πρέπει να πάψει να εμπορεύεται αποκλειστικά σε πρώτες ύλες, να μην συγχέει το εμπόριο με την ανάπτυξη και να δοθεί η ύψιστη σημασία στο περιβάλλον και στην κλιματική αλλαγή. Επιπλέον, πρέπει να επανέλθει η πολιτική σταθερότητα, να δοθεί έμφαση στην παιδεία και την εκπαίδευση καθώς και να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας. Εάν δεν διορθωθούν τα ανωτέρω υπάρχει κίνδυνος παρατεταμένης οικονομικής στασιμότητας, κρίσεις ανεργίας και διαβίωσης στο εσωτερικό του νοτιοαφρικανικού κράτους, ένταση με τα αναδυόμενα αφρικανικά κράτη, σοβαρός κίνδυνος πολλαπλασιασμού παράνομης οικονομικής δραστηριότητας και να πάψει να είναι περιφερειακός ηγεμόνας.

Η συμμετοχή της Νοτίου Αφρικής όχι μόνο σε Δ.Ο εντός του περιφερειακού συστήματος αλλά και σε άλλους διεθνείς θεσμούς και Δ.Ο εκτός αυτού, δίνει ένα σημαντικό προβάδισμα στη διαχείριση των κρίσεων που έχουν προκύψει τώρα αλλά και μελλοντικών. Είτε αυτό είναι μια πανδημία μελλοντικά ή η ενεργειακή κρίση, η Νότια Αφρική θα έχει τους συμμάχους και τη δυνατότητα όχι μόνο να τις διαχειριστεί εσωτερικά αλλά να αποτελέσει και παράδειγμα και να μοιραστεί μεθόδους τεχνολογίας και τεχνογνωσίας με τα υπόλοιπα αφρικανικά κράτη και να βοηθήσει σαν σωστός περιφερειακός ηγεμόνας. Σημαντικό βεβαίως είναι να διαχειριστεί σωστά τη θέση της στην παγκόσμια σκακιέρα και να μην αυτό-περιθωριοποιηθεί εντός του περιφερειακού συστήματος αγνοώντας το Παναφρικανικό πνεύμα στην προσπάθεια ενίσχυσης των εθνικών στόχων της.

Επιδέχεται βαθύτερης ανάλυσης μέσω έρευνας των σχέσεων των κρατών SSA με άλλα κράτη και περιφερειακά συστήματα όπως αυτό της Ωκεανίας και άλλων κρατών της Ασίας όπως την Ιαπωνία. Ειδικά δε της το κράτος της Νοτίου Αφρικής, καθώς αυτό έχει τις περισσότερες συνεργασίες με κράτη εκτός του περιφερειακού του συστήματος και μέσω αυτού έχουν δραστηριοποιηθεί διεθνείς φορείς, κράτη και επιχειρηματίες σε κράτη της ηπείρου της Αφρικής.

Κατάλογος Πηγών

Adams, B. (2009). Africa-China Relations: Symmetry, Soft Power and South Africa. *China Review*, pp. 169-178.

April, Y. F. (2009, December). South Africa's governance challenges: assessing the South Africa–China mineral case. *Contemporary Politics*, pp. 461-477.

Arthur, P. (2017, January). Promoting Security in Africa through Regional Economic Communities (RECs) and the African Union's African Peace and Security Architecture (APSA). *Insight on Africa*, σσ. 1-21.

Bhalla, A., & Bhalla, P. (1997). Regional Initiatives in Africa. In A. S. Bhalla, & P. Bhalla, *Regional Blocs* (pp. 40-68). London: Palgrave Macmillan UK.

Bhorat, H., Naidoo, K., Oosthuizen, M., & Pillay, K. (2016). South Africa. In H. Bhorat, K. Naidoo, M. Oosthuizen, & K. Pillay, *Africa's Lions* (pp. 229-270). Brookings Institution Press.

Bond, P. (2018). Can the BRICS Re-Open the “Gateway to Africa”? In D. Nagar, & M. Charles, *Africa and the World* (pp. 403-431). Cham: Springer International Publishing.

Carmody, P. (2002). Between Globalisation and (Post) Apartheid: The Political Economy of Restructuring in South Africa. *Journal of Southern African Studies*, pp. 255-275.

China Africa Research Initiative and Boston University Global Development Policy Center. 2021. Chinese Loans to Africa Database, Version 2.0. Retrieved from <https://chinaafricaloandata.bu.edu/>

Dubey, A., & Biswas, A. (2016). *India and Africa's Partnership*. New Delhi: Springer India.

Eastwood, R., & Lipton, M. (2011, March). Demographic transition in sub-Saharan Africa: How big will the economic dividend be? *Population Studies*, pp. 9-35.

Elmorsy, S. (2016, October 3). Sub-Saharan Africa's engagement with emerging partners: opportunities and challenges. *Bandung: Journal of the Global South*, pp. 1-22.

Evans, G. (1992, 07). Namibia - South Africa: Relations since independence. *The Round Table*, σσ. 293-302.

Jonah, J. (2018). Africa at the United Nations: From Dominance to Weakness. Στο D. Nagar, & C. Mutasa, *Africa and the World* (σσ. 359-370). Cham: Springer International Publishing.

Liu, H. (2018). Africa and China: Winding Into a Community of Common Destiny. In N. Dawn, *Africa and the World* (pp. 71-93). Cham: Springer International Publishing.

Magu, S. (2019). *Great Powers and US Foreign Policy towards Africa*. Cham: Springer International Publishing.

Max, D. P., & Christopher, G. (2018). South Africa's Foreign Policy and the International Criminal Court. In W. Jason, & S. T. M., *South Africa's Foreign Policy and the International Criminal Court* (pp. 199-214). New York: Palgrave Macmillan US.

McGann, J. G. (2019). *Think Tanks, Foreign Policy and the Emerging Powers*. Cham: Springer International Publishing.

Murithi, T. (2018). The Instrumentalisation of SADC to Achieve Foreign Policy Agendas. In J. Warner, & T. Shaw, *African Foreign Policies in International Institutions* (pp. 149-162). New York: Palgrave Macmillan US.

Ojakorotu, V., & Adeleke, A. (2018, January 1). Nigeria and Conflict Resolution in the Sub-regional West Africa: The Quest for a Regional Hegemon? *Insight on Africa*, pp. 37-53.

Okeke, J. (2018). An Ambivalence to the Norm Cycle: The African Union's "New" Approach to Continental Peace and Security. In J. Warner, & T. Shaw, *African Foreign Policies in International Institutions* (pp. 19-32). New York: Palgrave Macmillan US.

Petropoulos, S. (The European Union and the BRICS). Opportunities, Challenges and Prospects of South Africa in the BRICS. Στο M. Rewizorski, *The European Union and the BRICS* (σσ. 161-180). Cham: Springer International Publishing.

Pijović, N. (2019). *Australia and Africa: A New Friend from the South?* Singapore: Springer Singapore.

Rewizorski, M. (2015). *The European Union and the BRICS*. Cham: Springer International Publishing.

Scholvin, S. (2018). Contestation in Sub-Saharan Africa: The Foreign Policies of Angola, Kenya and Nigeria vis-à-vis South Africa. In H. Ebert, & D. Flesmes, *Regional Powers and Contested Leadership* (pp. 137-161). Cham: Springer International Publishing.

Shelton, G. (2004, December). Trading with the dragon: Prospects for a China-South Africa FTA. *South African Journal of International Affairs*, pp. 59-71.

Sindzingre, A. (2013, April). The ambivalent impact of commodities: Structural change or status quo in Sub-Saharan Africa? *South African Journal of International Affairs*, pp. 23-55.

Smith, K. (2018). South Africa: Still an Ambivalent (Sub)Regional Leader? In H. Ebert, & D. Flemes, *Regional Powers and Contested Leadership* (pp. 113-136). Cham: Springer International Publishing.

Stahl, A. (2018). *EU-China-Africa Trilateral Relations in a Multipolar World*. London: Palgrave Macmillan UK.

Statistics South Africa. 2021. *Mid-year population estimates [P0302]*. Retrieved from http://www.statssa.gov.za/?page_id=1854&PPN=P0302&SCH=72983

Taylor, I. (2016, January 2). Dependency redux: why Africa is not rising. *Review of African Political Economy*, pp. 8-25.

Warner, J., & Shaw, T. (2018). *African Foreign Policies in International Institutions*. New York: Palgrave Macmillan US.

Weakness, A. a. (2018). Africa at the United Nations: From Dominance to Weakness. In D. Nagar, & C. Mutasa, *Africa and the World* (pp. 359-370). Cham: Springer International Publishing.

Wu, Y.-S. (2016, April 2). South African foreign policy and China: converging visions, competing interests, contested identities. *Commonwealth & Comparative Politics*, pp. 203-231.

Xing, L. (2019). *Mapping China's 'One Belt One Road' Initiative*. Cham: Springer International Publishing.

Yu-Shan, W. (2021). *South Africa–China Relations: A Partnership of Paradoxes*. Cham: Springer International Publishing.

Zafar, A. (2010). *Learning From The Chinese Miracle : Development Lessons For Sub-Saharan Africa*. The World Bank.

Χουλιάρης, Α., & Πετρόπουλος, Σ. (2015). *Η Αφρική και οι άλλοι*. Athens: Εκδόσεις Κάλλιπος.